

FRIEDRICH KARL AKEL

1871-1941

Friedrich Karl Akel

Friedrich Karl Akel oli mitmekülgne mees: arst, riigimees ja diplomaat, poliitik ja seltsitegelane. Ta jõudis oma elu jooksul tegutsema silmakiinikus ja riigikogus, valitsuses ja saatkondades, erakonnas ja kirikus, kohalikus omavalitsuses, seltsides, ühingutes ja pangas.

Friedrich Akel sündis 24. augustil (uue kalendri järgi 5. septembril) 1871 Kaubi karjamöisa omaniku pojana, praeguses Halliste vallas Viljandimaal. Õppis 1892–1897 Tartu ülikooli arstiteaduskonnas, täiendas end seejärel Riias, Varssavis, Berliinis jm. Alates 1902. aastast töötas silmaarstina Tallinnas, kus avas 1912 oma erasilmakiiniku. 1907. aastal lõi kaasa Tallinnas Eesti Arstide Haigemaja asutamisel. Mobiliseeritud sõja-väearstina osales ta Vene-Jaapani sõjas Kaug-Idas ja Esimese maailmasõja ajal Tallinna mereväe haigemajas.

Akel oli tuntud tsentristlik poliitik, algul Jaan Tõnissoni leeris Eesti Rahvameelses Eduarkonnas; iseseisvuse saavutamisel aga üks Kristliku Rahvaerakonna asutajaid. 1924 oli ta Eesti Vabariigi riigivanem (valitsuse juht).

Aastatel 1920–1922 tegutses ta värskesti loodud Eesti Evangeliumi Luteriusu Kiriku Konsistooriumi abipresidentina ehk ilmaliku juhina, kuni kutsuti diplomaatilisse teenistusse. Akel oli pikalt väliseenistuses, esindades Eestit saadikuna Soomes (1922–1923), Rootsis, Norras ja Taanis (1928–1934), Saksamaal ja Hollandis (1934–1936). Kolm korda oli ta erinevates valitsustes välisminister (1923–1924, 1926–1927, 1936–1938). Kuulus Riigikogu (1926–1928, 1938–1940) ja Rahvuskogu (1936–1937) koosseisu. Väga aktiivne oli Friedrich Akel ka ühiskondlikult. Juba 1892. aastal astus ta Eesti Üliõpilaste Seltsi, 1907. aastal aga oli üks korporatsiooni Fraternitas Estica asutajaid ja vilistlane. Samal aastal valiti Akel spordiseltsi Kalev etteotsa, 1924. aastal juba Eesti Olümpiakomitee esimeheks ja 1927–1932 oli ta Eesti esindaja Rahvusvahelises Olümpiakomitees. Tema tegevusvaldkond ei piirunud aga ainult kehakultuuriga. Friedrich Akel jõudis olla ka Tallinna Rahvahariduse Seltsi juhatuse liige, teatriosühingu Estonia ja Tallinna Eesti Seltsi Estonia juhatuse esimees ning Tallinna Vastastikuse Krediidühisuse, hilisema Krediitpanga, nõukogu

Teenistuskäik.

3. apr. 1922 nimetati erakorraliseks Saadikuks ja täisv. ministriks Soome;
3. aug. 1923 kutsuti Vabariigi Välisministri kohale;
26. märts 1924 kutsuti Vabariigi Riigivanema kohale kuni 6. dets. 1924.
Vahapeal oli Riigikogu liige;
24. juul 1926 kutsuti teistkordsett Vabariigi Välisministriks kuni 1. nov. 1927;
1. mail 1928 nimetati Saadikuks Skandinavia riikidesse kuni jaan. 1934;
15. jaan. 1934 nimetati Saadikuks Saksamaale, pärast ka Hollandisse;
2. juunil 1936 kolmandat korda Vabariigi Välisminister kuni 10. maiini 1938.e.
Märkus: Varemalt olnud endise Vene riigi teenistuses umbes 10 aastat.
Tallinnas, 10. mail 1938.a.

F. Akel.

ESTI VABARIIK
PEREKONNASEISUAMETNIK

Valljavõte Tallinna Linna perekonnamaregistrist.
Koode 91 lehekülg 555

Isiku perekonnanimi ja nimi Axel, Friedrich-Karl

Stundimise aeg ja koht 5. septembril 1871 Põnnuse vallas
Iis: Axel, Juhhan, sünd. 16. aprillil 1871 Põnnuse vallas
Ema: Axel, Kert, reiuva Poiso, sünd. 14. märtsil 1872 Vana-Loristi vallas
Abielumise aeg ja koht 16. märtsil 1906 Talliste er. aut. neg.

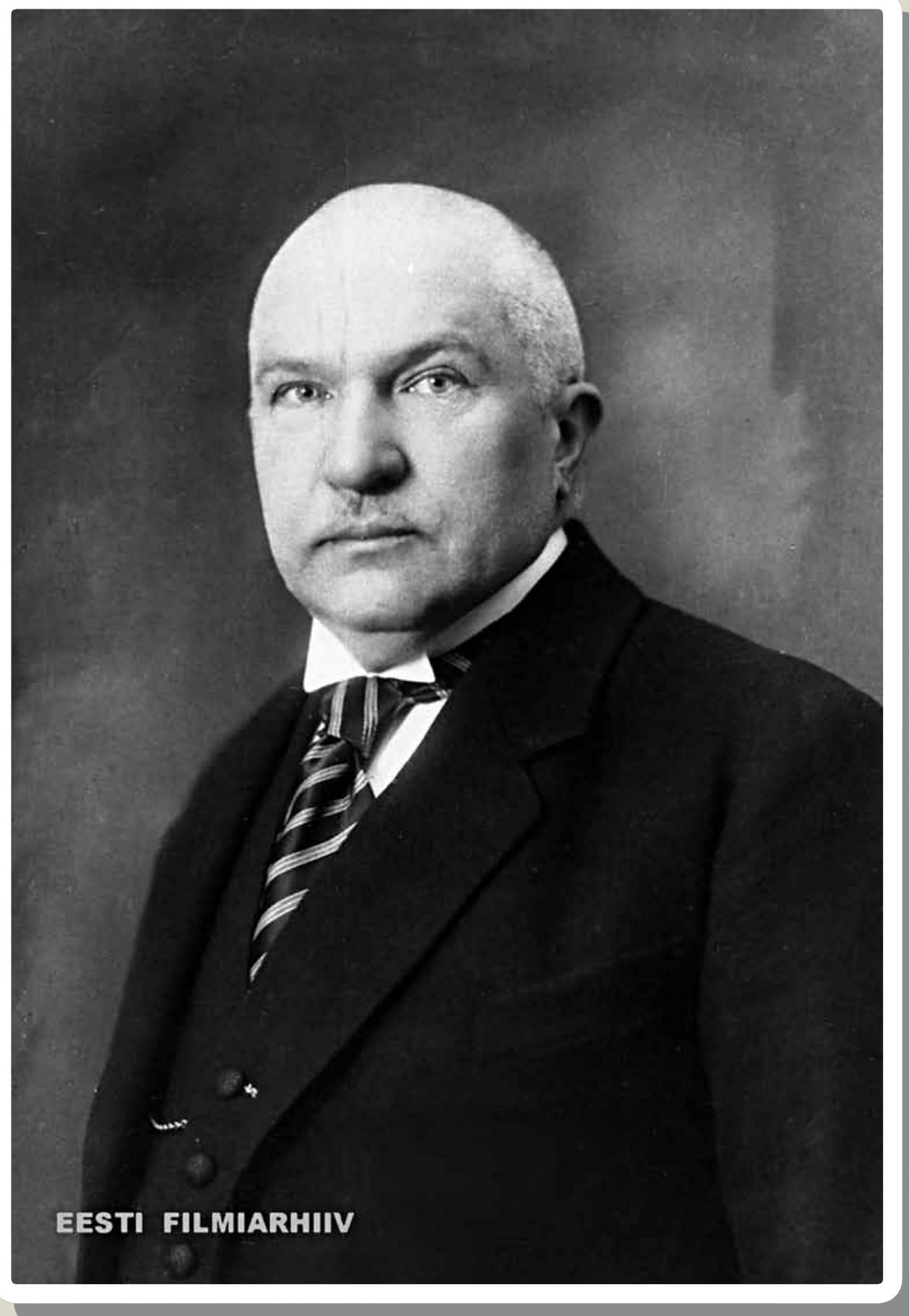
Abikasas: Axel, Adele; Karoline, reiuva Poiso
Stundimise aeg ja koht 16. märtsil 1889 Poiso

Isiku-sisiline-olek:
Tema lapsed 15. Vilma, sünd. 9. novembril 1906 Tallinnas
29. Asta, sünd. 27. detsembril 1907 Tallinnas
30. Friedrich, sünd. 14. juunil 1910 Tallinnas
48. Lea, sünd. 15. novembril 1918 Tallinnas

Suremisse-aeg-ja-kohd
Matmiskoht

Valljavõte öige:
Tallinna 3. vallutaja 19. 5. 1941
Narva
Perekonnaseisuametnik

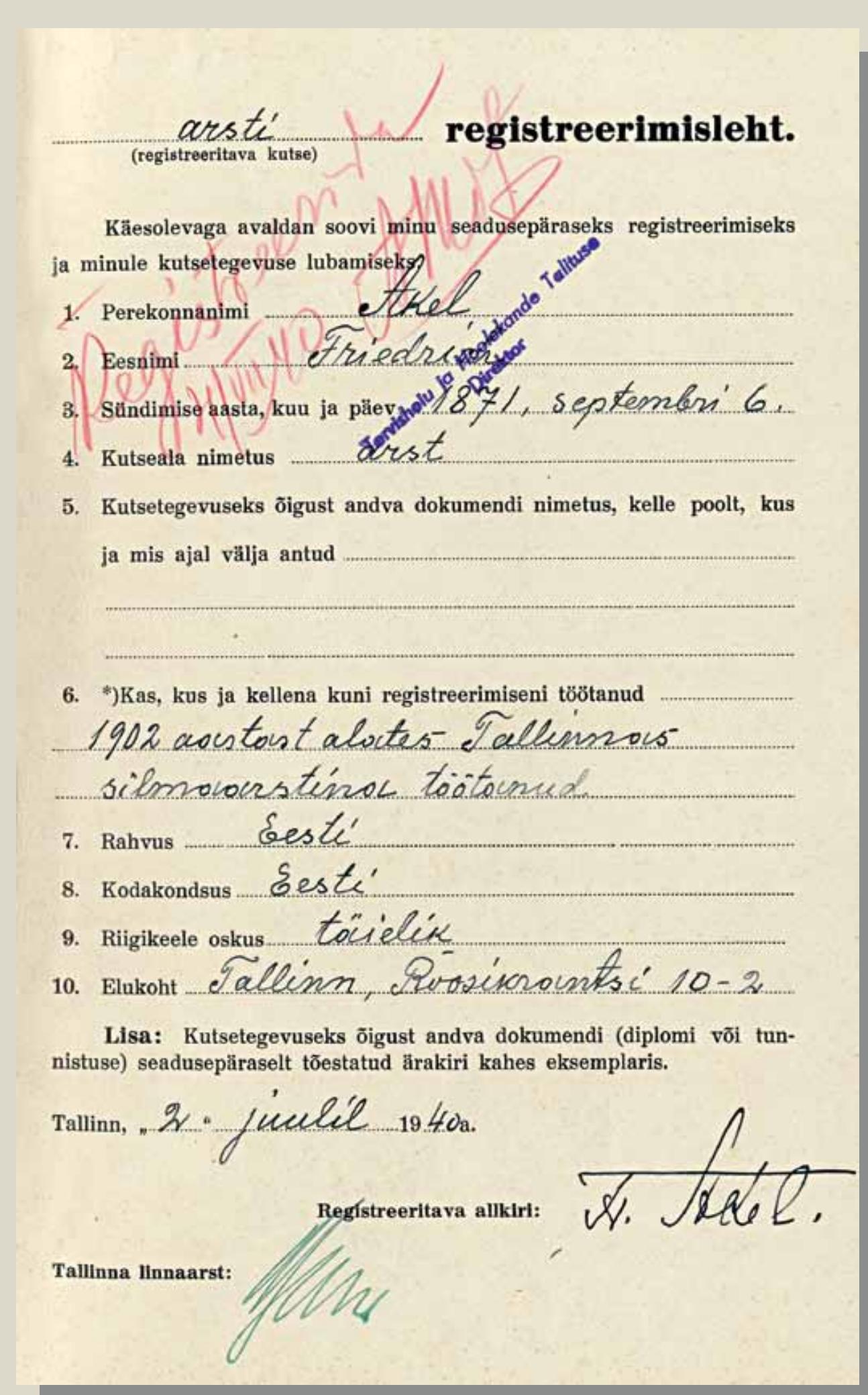
liige ja esimees. Samuti kuulus ta Tallinna linna volikogusse. Nõukogude okupatsioon 1940 hävitás nii Akeli töö kui ka tema enda ja ta perekonna. Friedrich Akel hukati 3. juulil 1941 Tallinnas. Tema abiakaasa Adele ja tütar Asta küüditati, poeg Friedrich arreteeriti, tütred Vilma ja Lia pidid elama paguluses. Kõigest sellest räägib Peep Puksi dokumentaalfilm "Diplomaadi saatus" (1992) ja meenutab kunagise Kaubi mõisa parki püstitatud mälestuskivi.

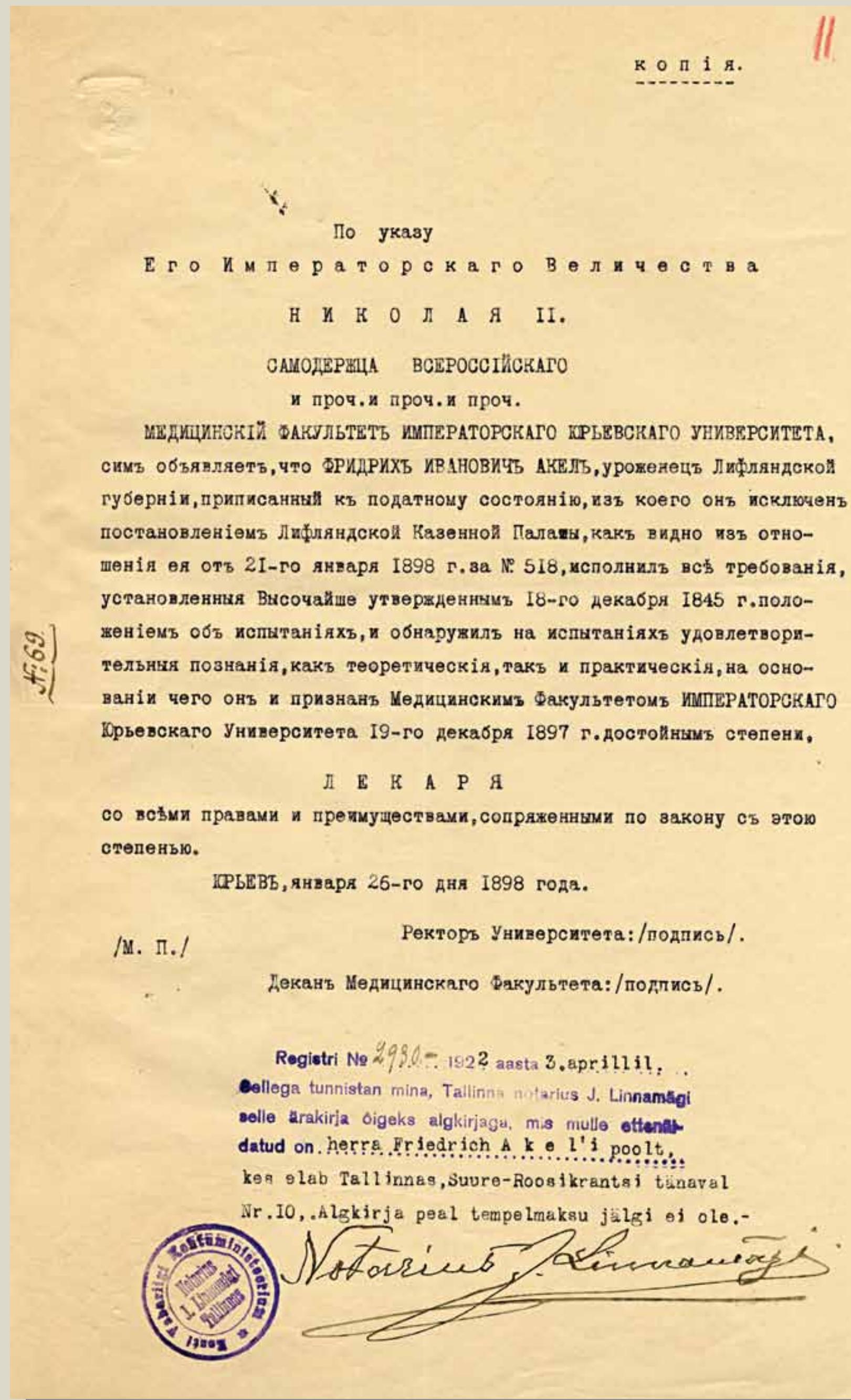
Friedrich Akel 1920. aastatel.

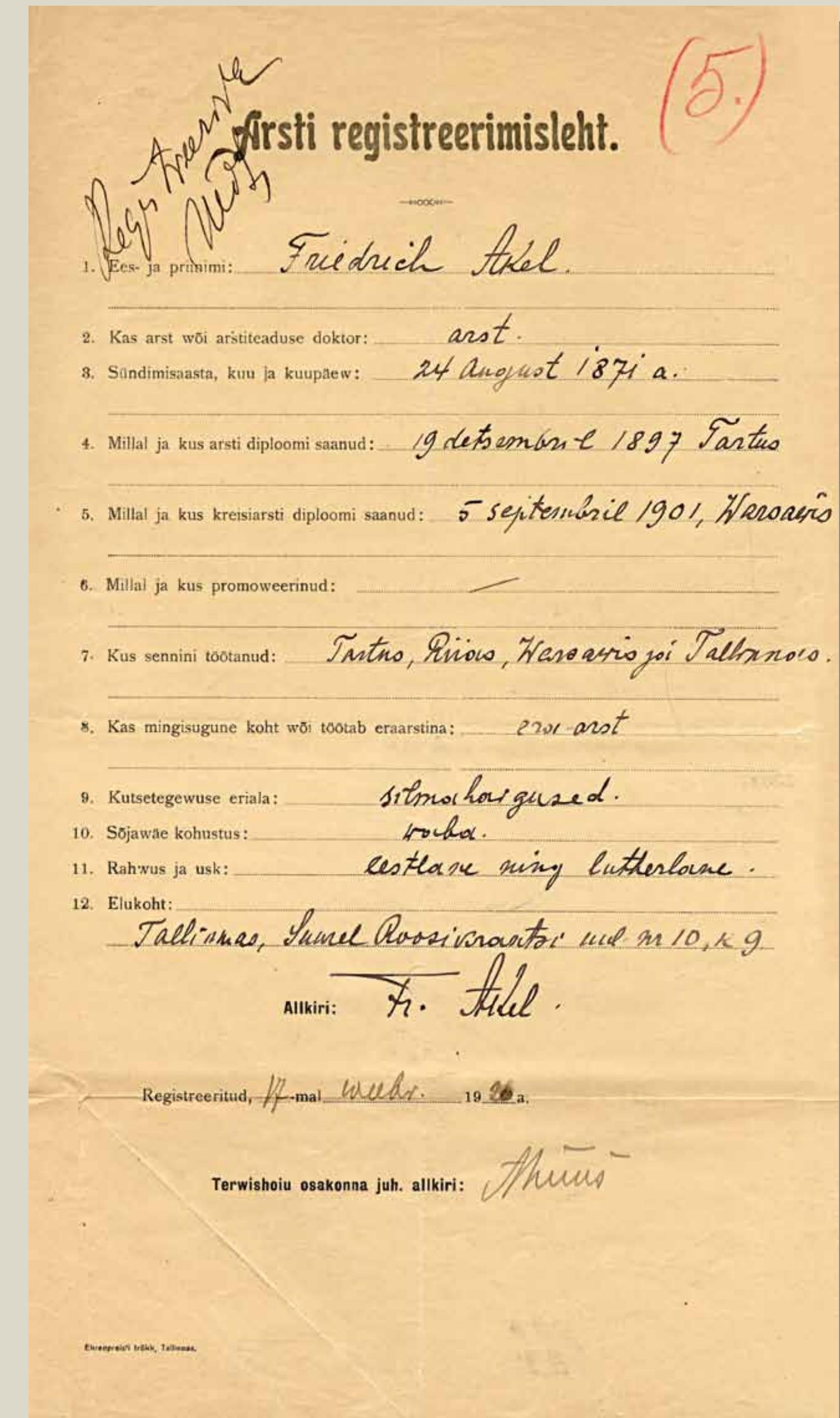
Doktor Akel 1903: "Silm on küll üks pisematest kehaliikmetest, aga oma tähtsuse poolt käib tema teistest liikmetest ja meeleristadest kaugelt üle."

Arsti regstreerimisleht 1940. aastast.

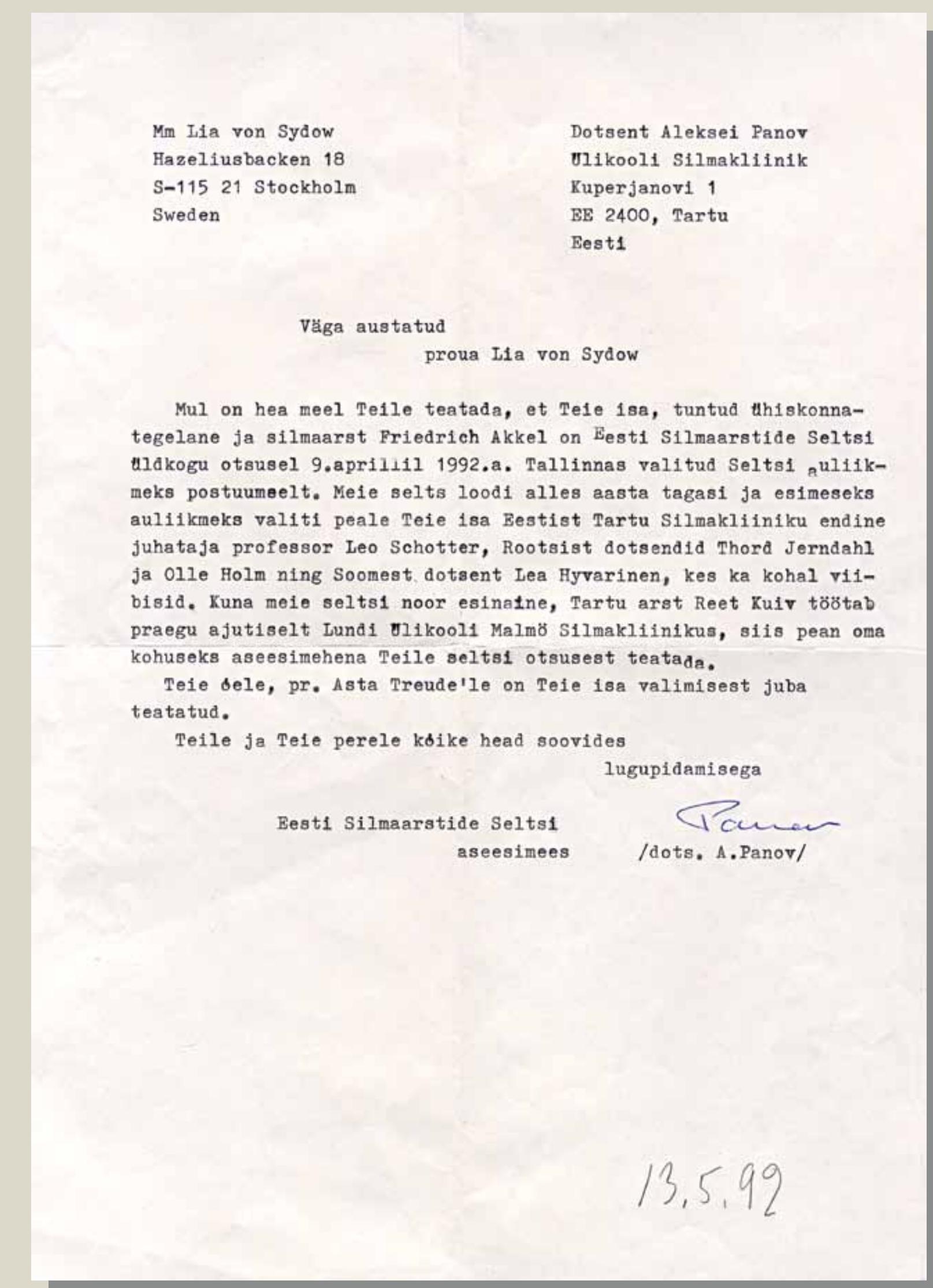
Friedrich Akeli Tartu Ülikooli diplomi notariaalselt kinnitatud ärakiri.

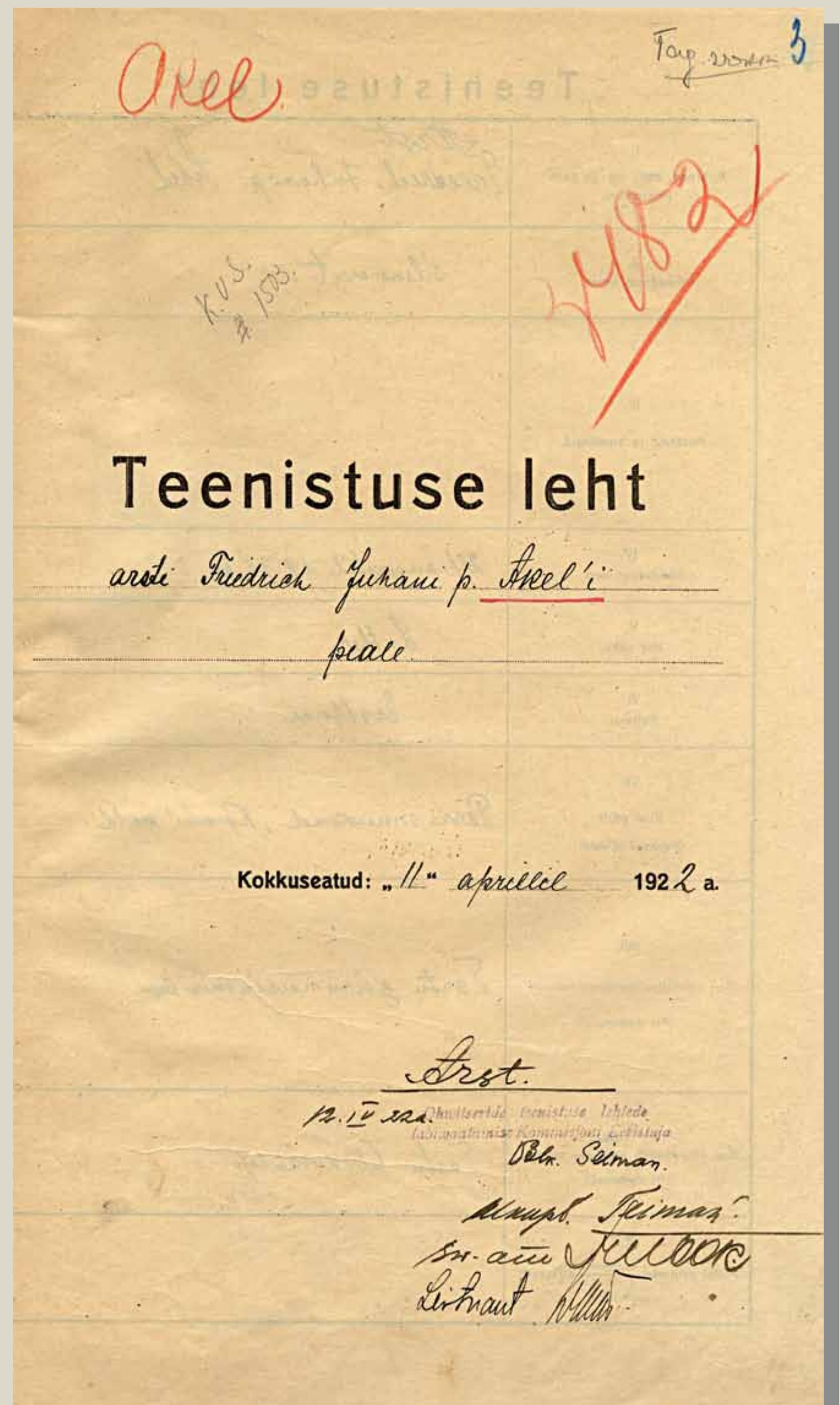
Arsti regstreerimisleht 1926. aastast.

Okupeeritud Eestis - koos iseseisvusega kadus ka riigipension.

Eesti Silmaarstide Selts valis 1992. aastal doktor Akeli seltsi auliikmeks postuumiselt.

Arstina oli Friedrich Akel arvel Eesti sõjaväes.

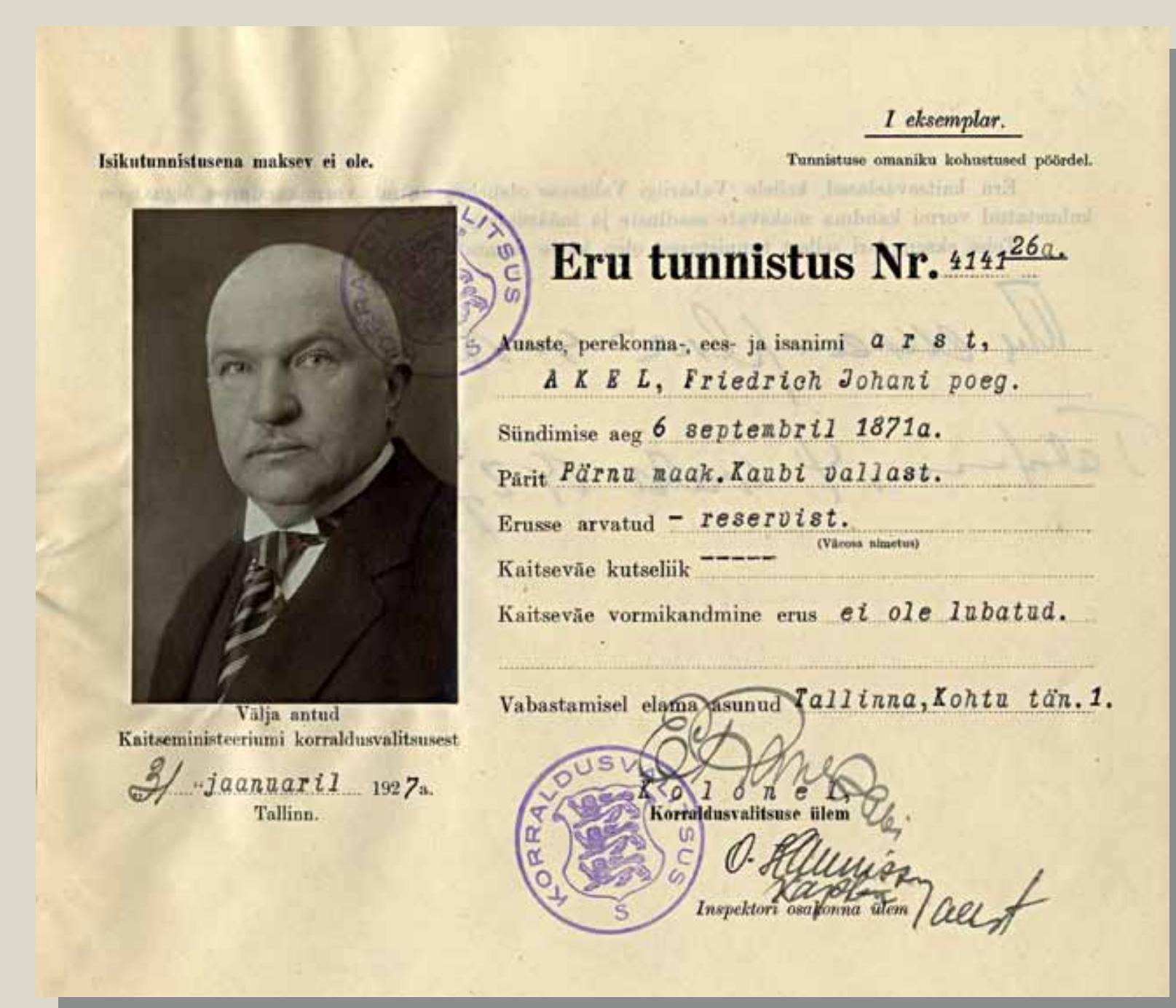
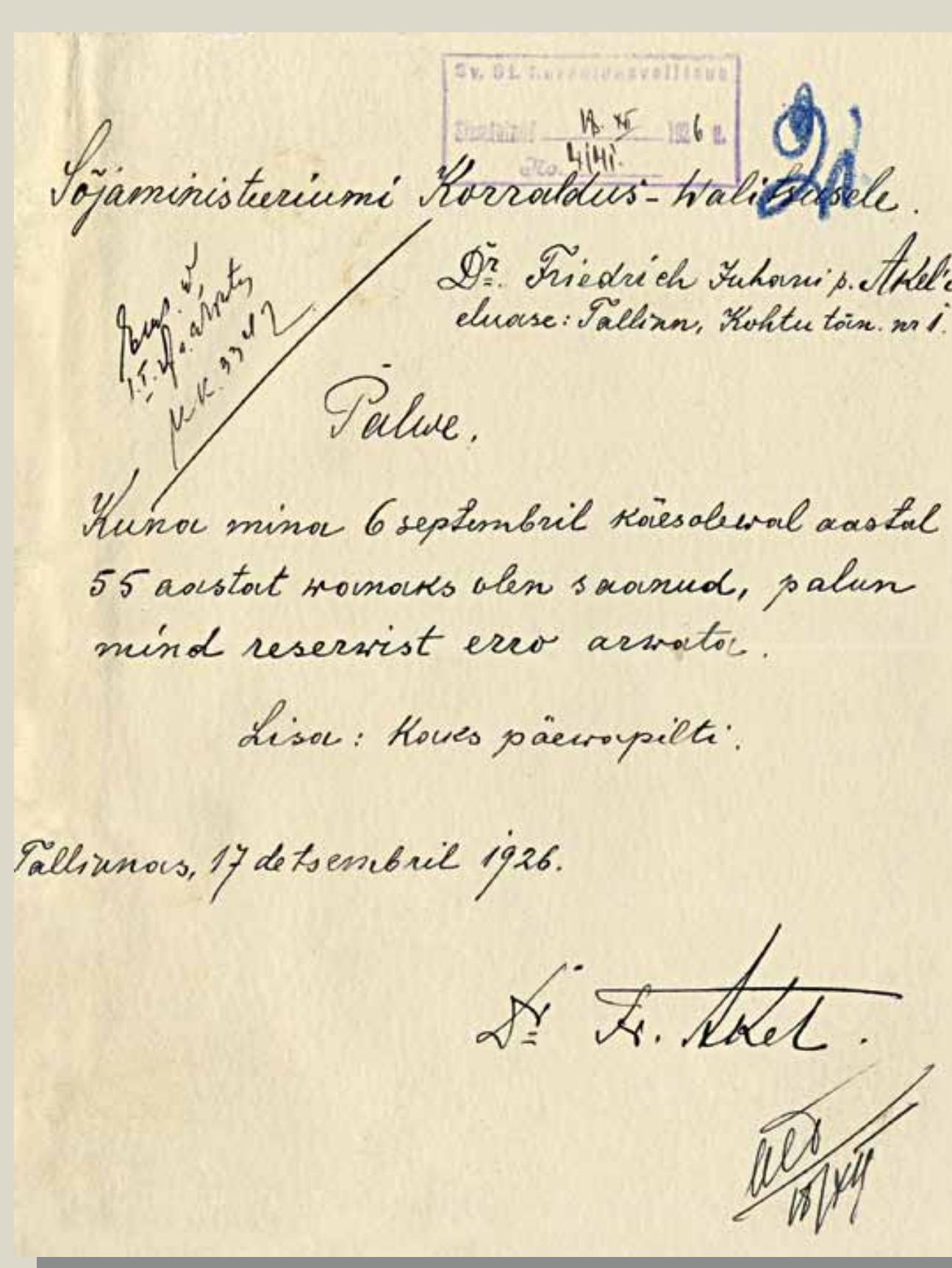
Sõjaväearst Friedrich Akel Vene imperaatorlikus armees Vene-Japani sõja ajal.

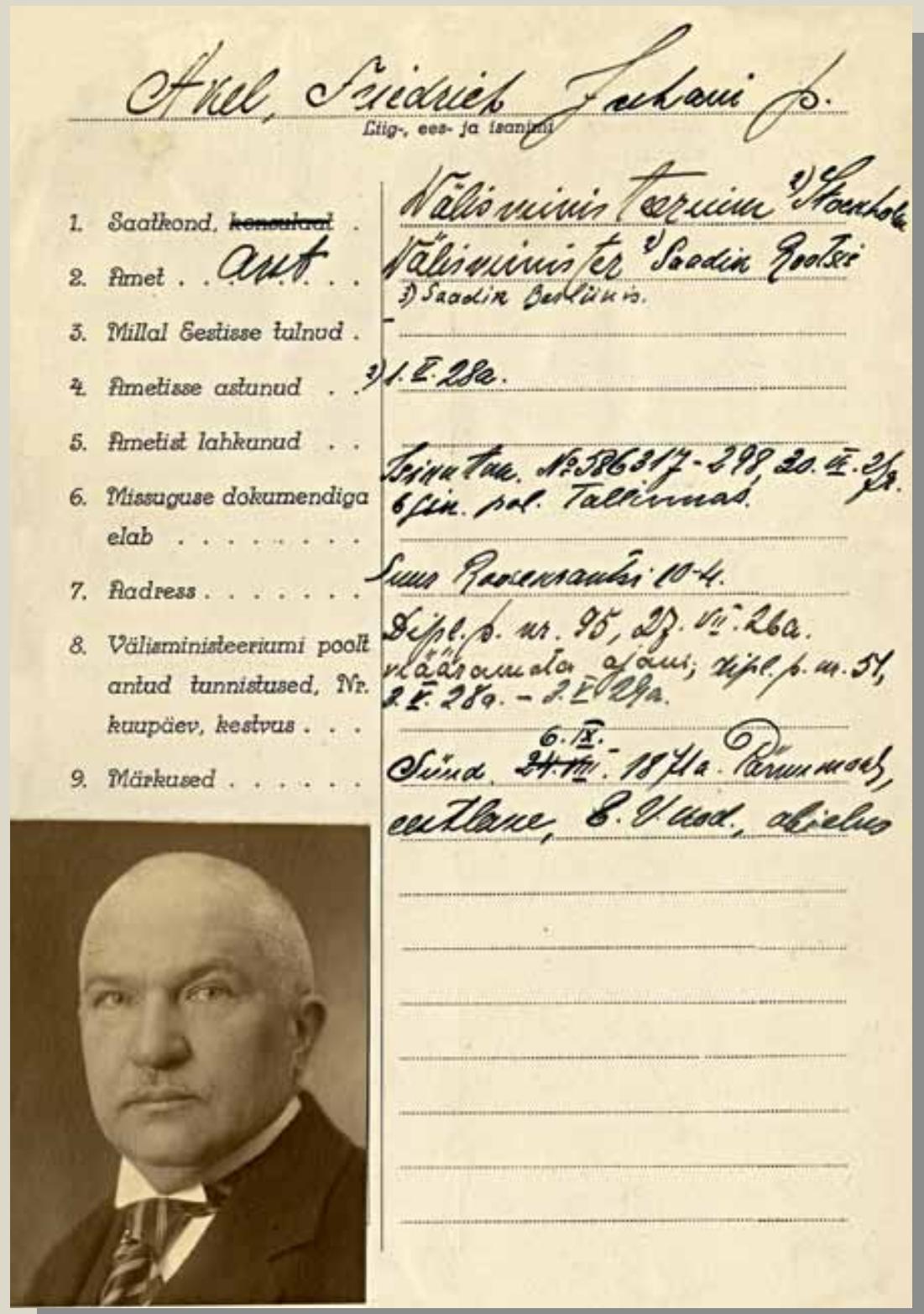

Kirjad tulevasele abikaasale 1904: "Olen määratud 4. tagavaraga hospidali Nikolsk-Ussuriiski linna ..."

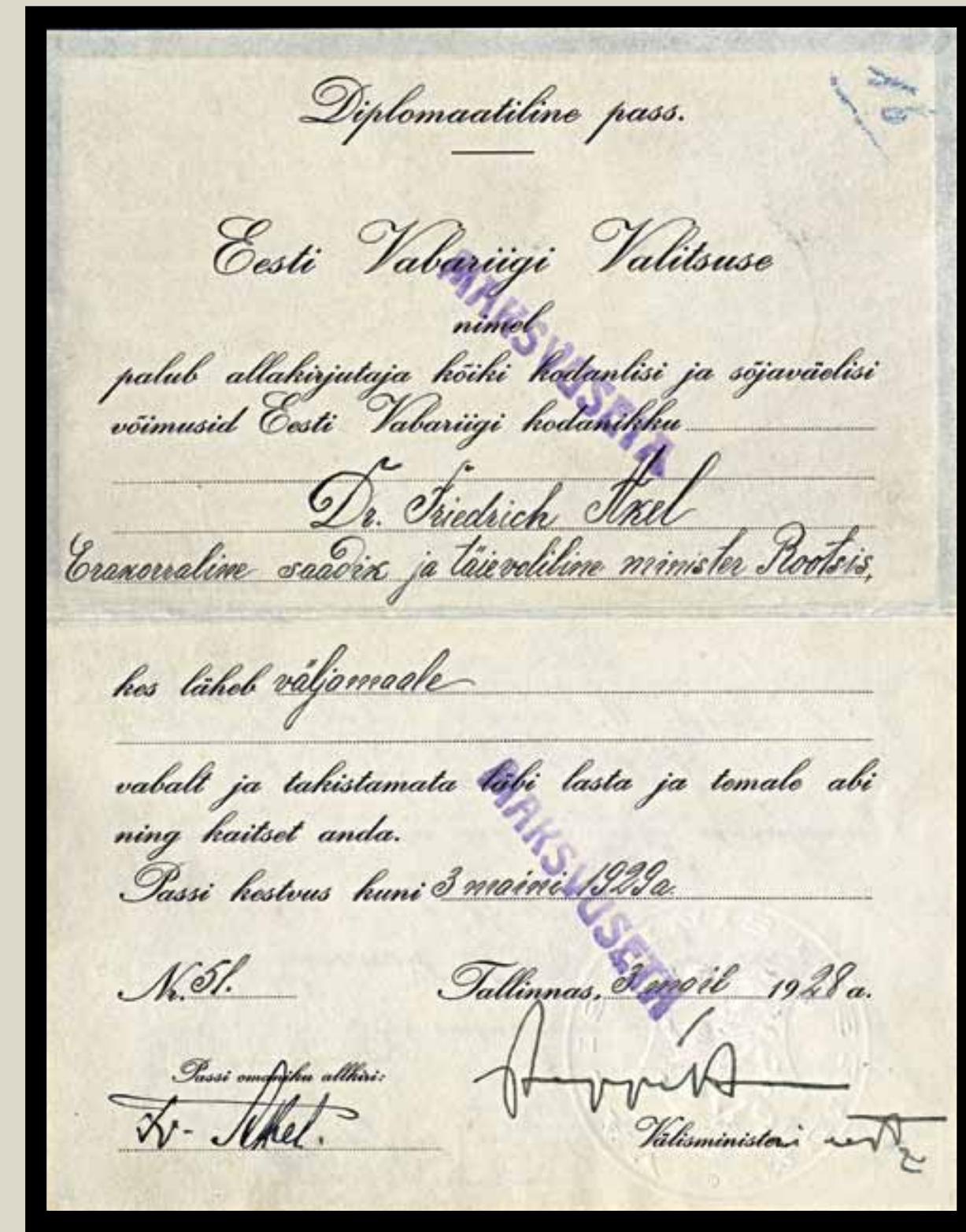

Vabadussõja ajal oli doktor Akel arstide reservis ja töötas oma erasilma kliinikus.

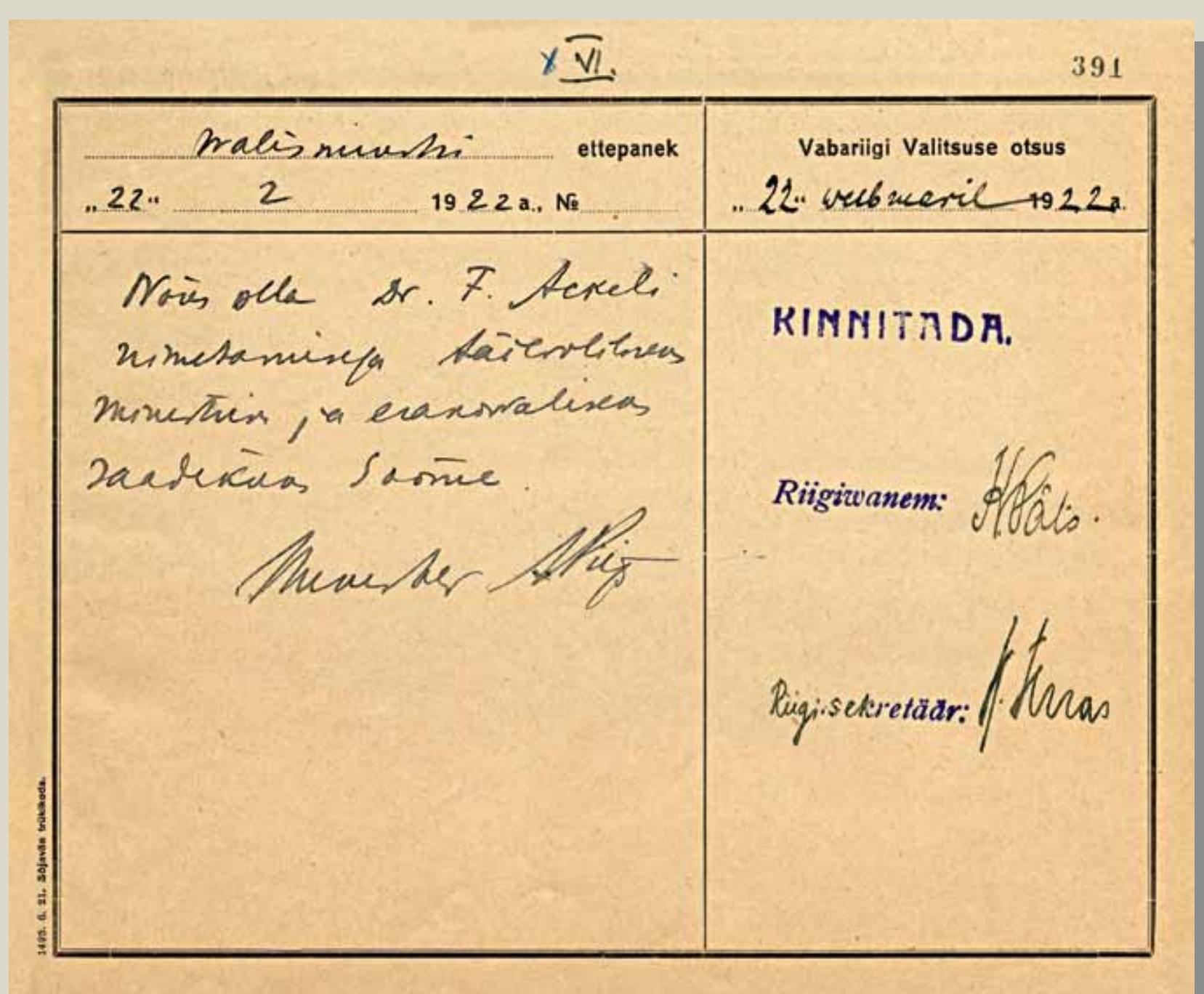
Eesti välisministeeriumi diplomaatilise passi saanute kartoteegi kaart.

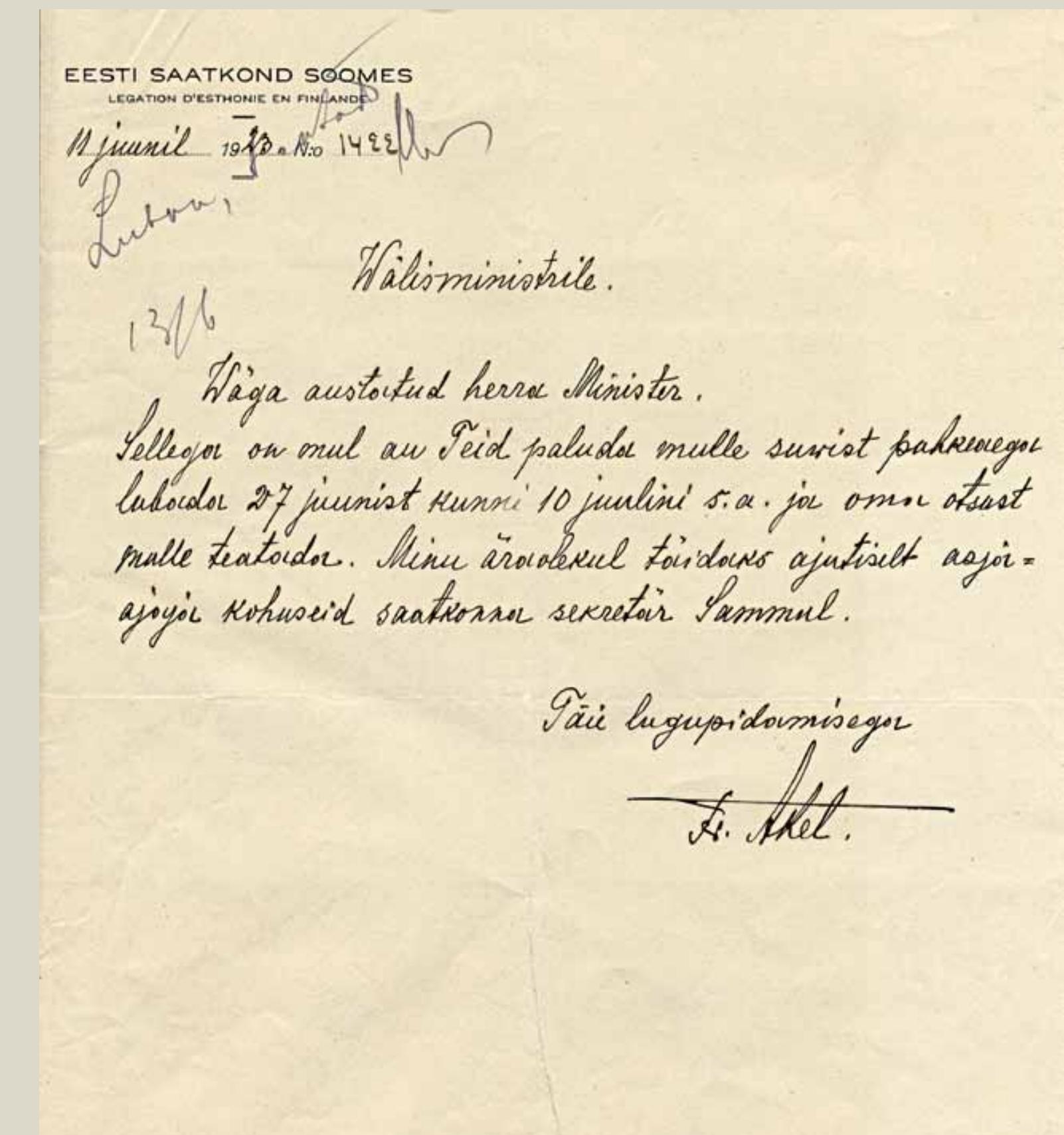
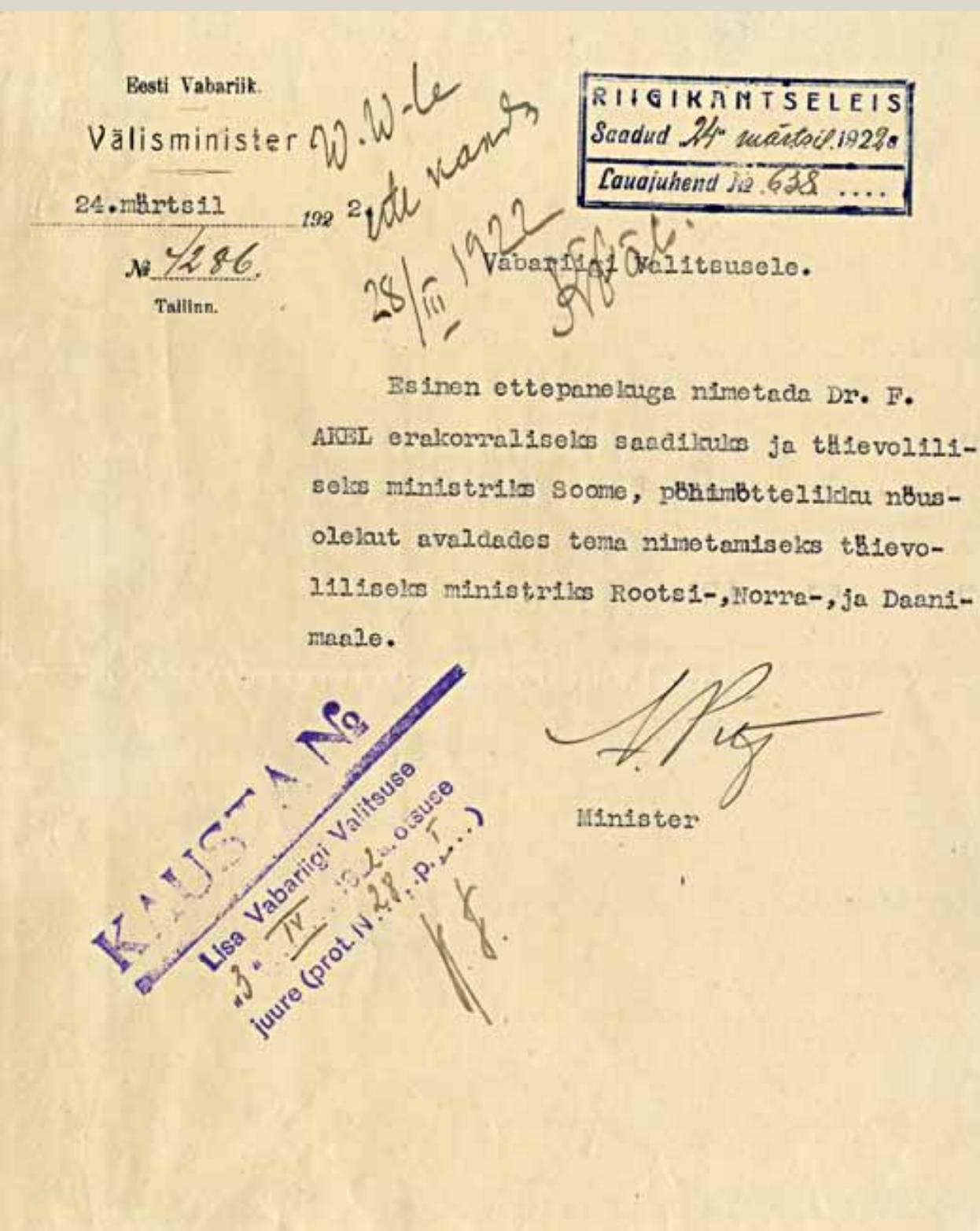
Friedrich Akel diplomaatiline pass
1928. aastast.

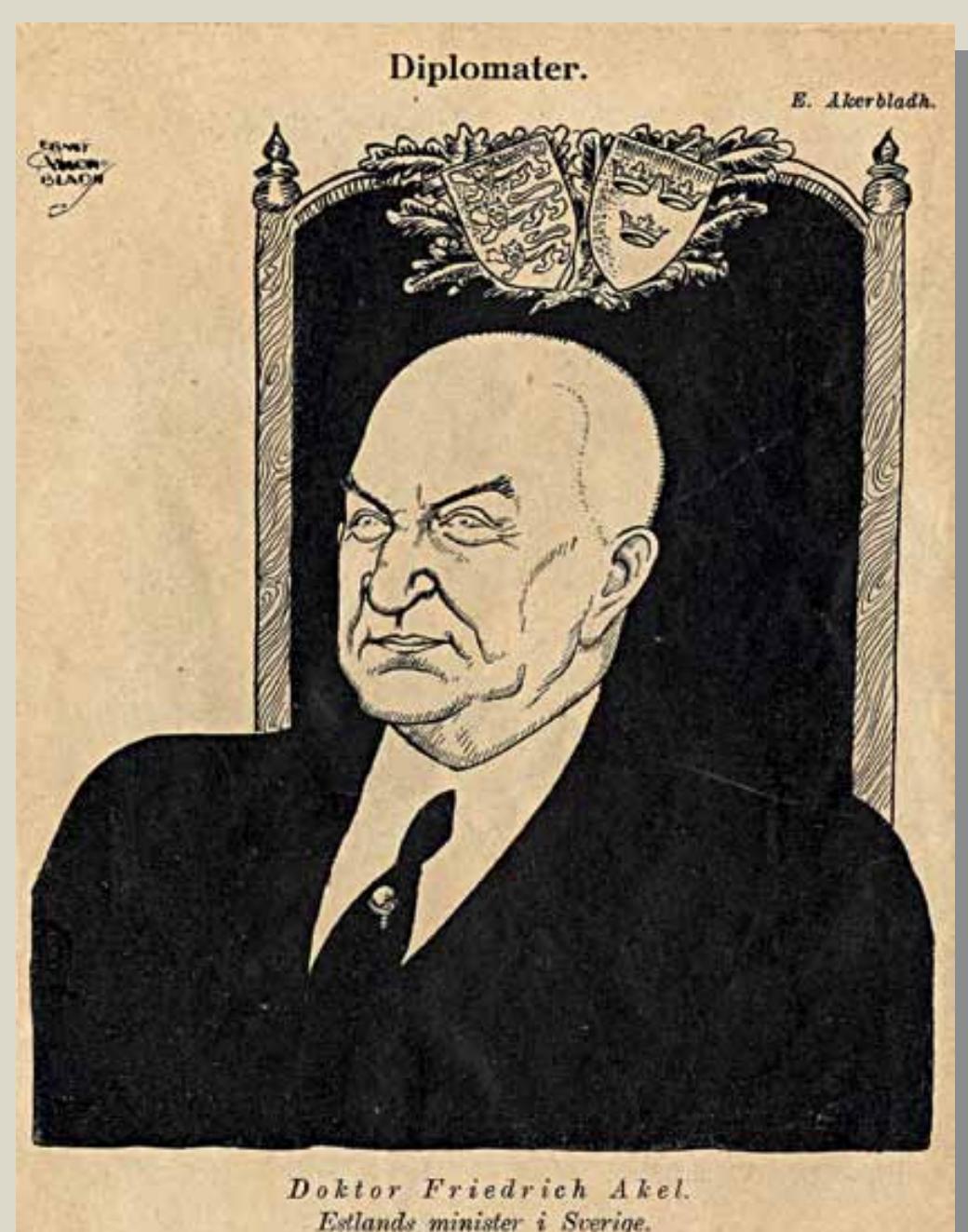
Riigivanem Jaan Tõnisson visiidil Rootsi Kuningriigis 1928
(temast paremal kuningas Gustav V ja Eesti saadik Friedrich Akel).

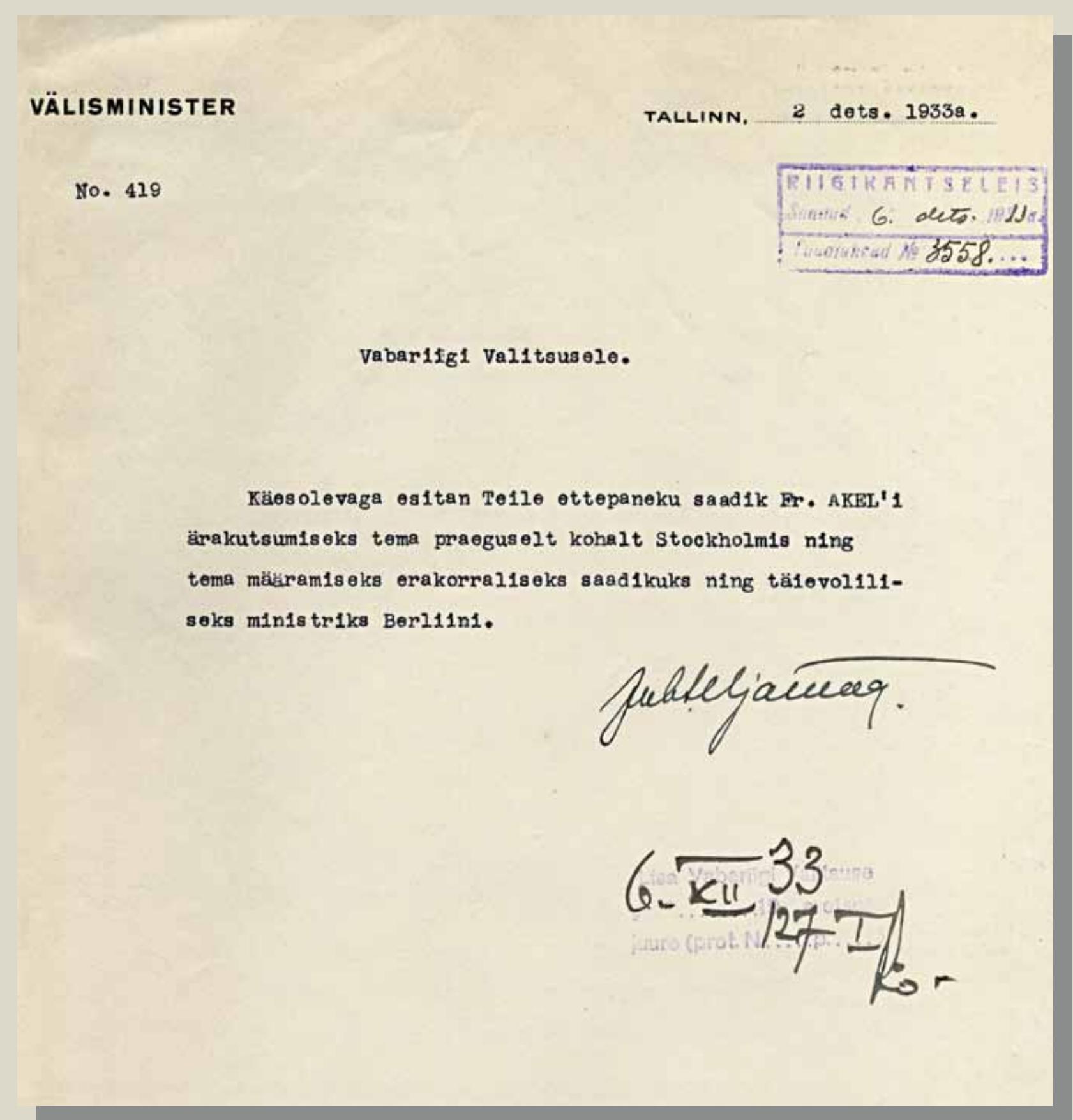
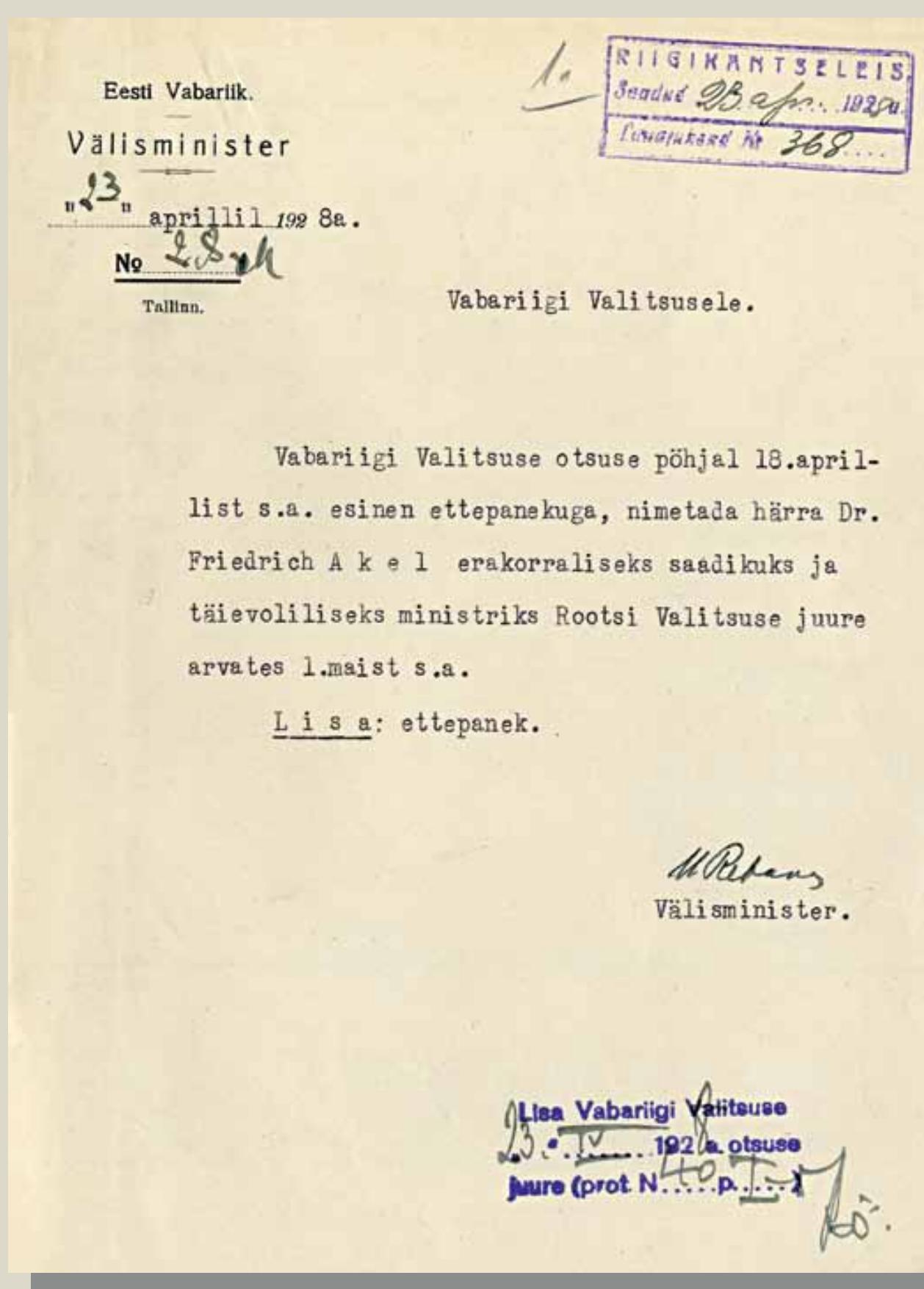
Vabariigi valitsuse otsuste raamatust 22. veebruaril 1922:
kinnitada dr Friedrich Akel saadikuks Soome.

Friedrich Akel autograaf 1923. aastast näitab XIX sajandil juba algkoolis õpetatud ilukirja.

Eesti saadik Rootsis - kunstnik Ernst Åkerbladjoonistus Rootsji ajakirjandusest.

A m e t.	N i m i .	Aadress.	A m . tel.	Kod . tel
1. Riigivanem	Dr. Friedrich AKEL	Riigivanema maja	2.	6.
2. Riigiv.aset. Rahaminister ja Kandide- Tüsetusm.k.t.	Otto STRANDMAN	Jaani tän.Nr.6-1	11.	91.
3. Sejuminister	Oskar AMBERG	Tatari tän.15-1.	Sv. 2.	18-22.
4. Teedeminister	Karl KARK	Hunne tän.31	Teedem. keskj. 66.	8-42.
5. Pöllutööminist.	August KEREM	Kaarli puiestee Nr.9-4	13	12-34.
6. TSO-Hoolekande-Christjan Kaarna minister		Rataskaevu tän. Nr.22-3	7	6-96.
7. Kohtuminister	Rudolf GABEL	Koppel Bekkeri tehas 4-24	12	9-52.
8. Siseminister	Theodor BOUK	Harju tän.45-8.	5	23-86.
9. Haridusminist.	Hugo B. RAHAMÄGI	S.Pärnu maantee Nr.99	8	Nõmme 89.
10. Välisminister	Karl R. PUSTA	Välisministeerium	4	14-44.
11. Riigikontrolör	Aleksander OINAS	Lembiku tän.4-4	3-26	3-77.
12. Riigisekretäär	Karl TERRAS	Riigivanema maja	2-31	10-57.

Akeli valitsus 1924. aastal.

RIIGIVANEMA
KÄSUKIRI

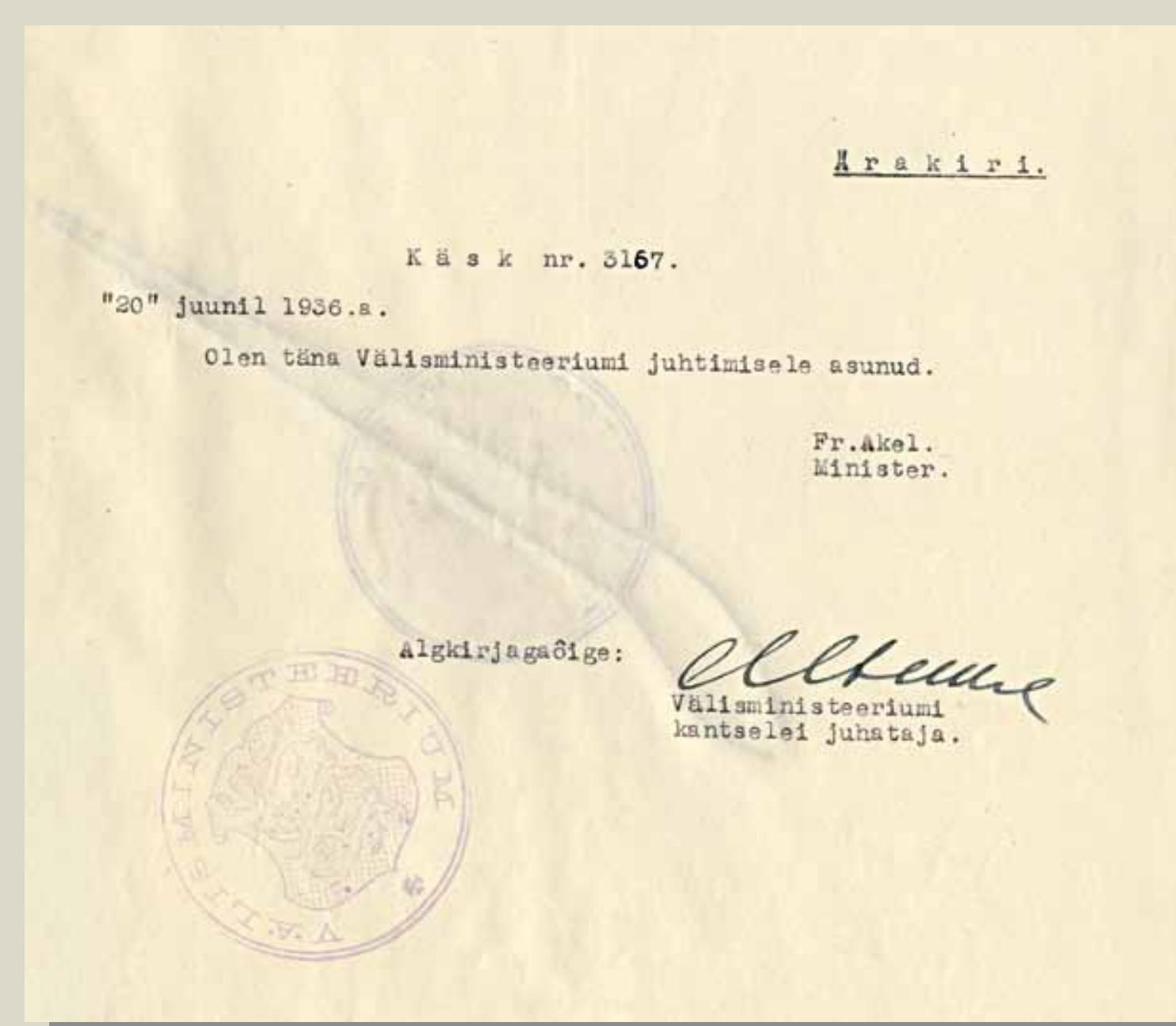
" " Juunil 1936 a

1. Vabastan Välisminister Julius Seljamaa ametist omal palvel, 2. juunist s.a. arvates.
2. Nimetan Välisministriks senise saadiku Berliinis Friedrich Akele'i, 2. juunist s.a. arvates.

1. Vabastan Välisminister Julius Seljamaa ametist omal palvel, 2. juunist s.a. arvates.
2. Nimetan Välisministriks senise saadiku Berliinis Friedrich Akele'i, 2. juunist s.a. arvates.

Balti välisministrite konverentsil Tallinnas 1937
(vasakult Leedu välisminister Lozoraitis,
Läti välisminister Munters ja Eesti välisminister Akel).

Ärakiri.

R I I G I H O I D J A

KÄSKKIRI

Nr. 24

Antud eriõigusel

23. veebruaril 1938. a.

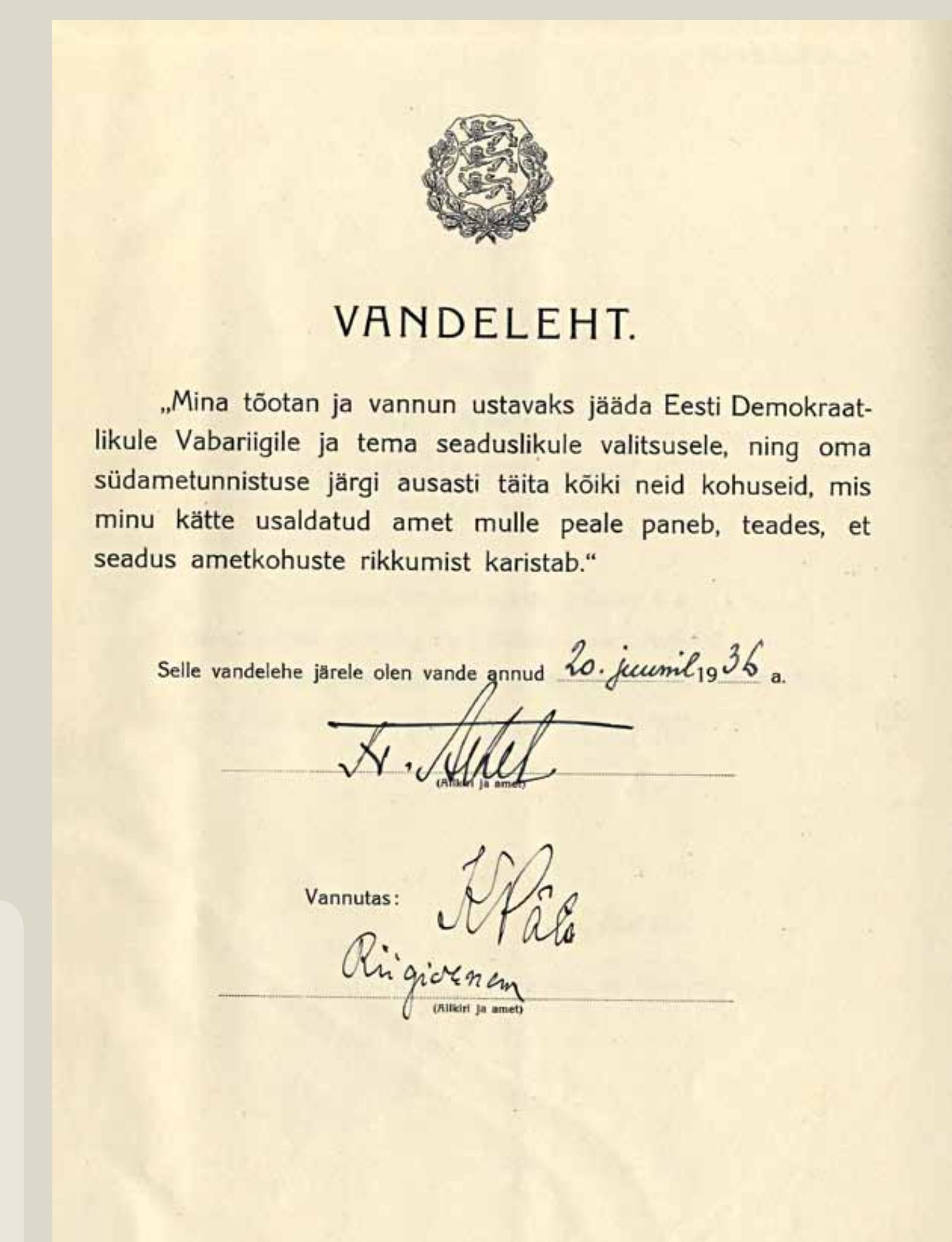
Annetan Eesti riigile ja rahvale osutatud teenete tunnuskirjade:

Peaministri asetäitja Kaarel S e n p a l u 'le - Valgetühe
I klassi teenetemärki;

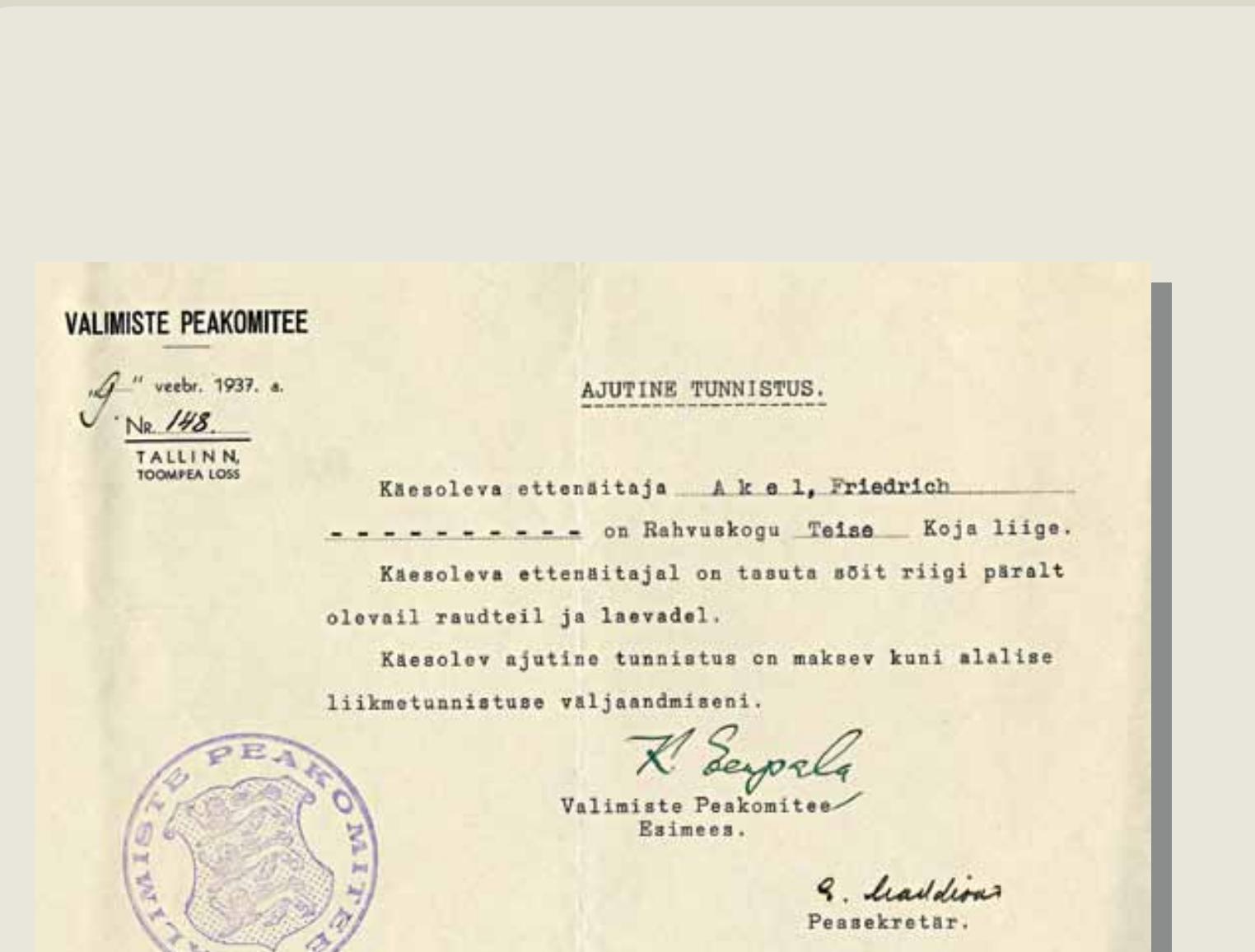
Välisminister Friedrich A k e l 'ile - Valgetühe I klassi
teenetemärki.

A l u s: Teenetemärkide seaduse § 4 (RT 1936, 82).

(K. Päts)

Ministri töötus Eesti Vabariigile ametisse astumisel.

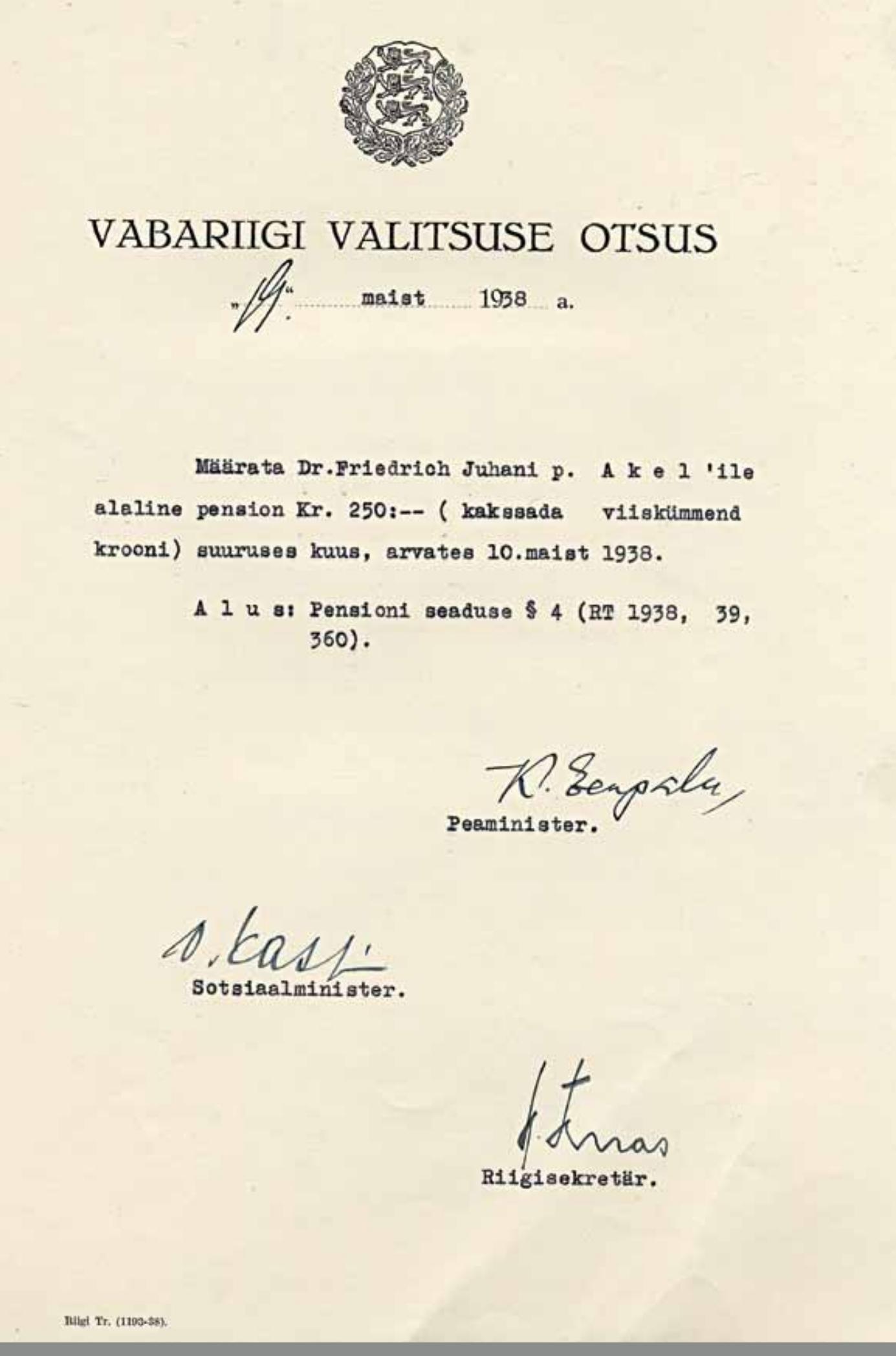

Norra saadik volituste esitamisel Tallinnas 1936 (esireas vasakult Norra saadik Michelet, riigivanem Päts ja välisminister Akel).

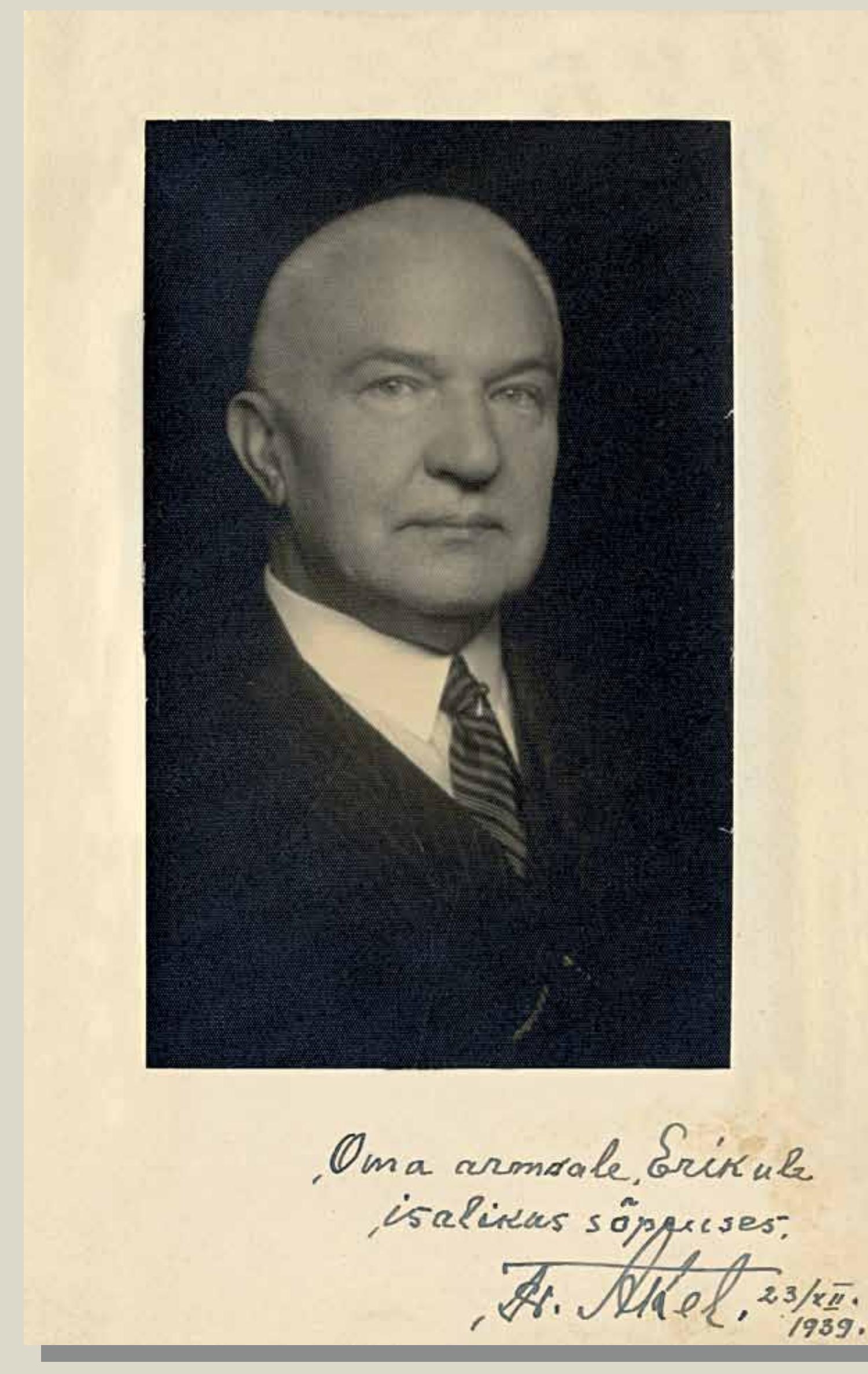
Friedrich Akel oli Rahvuskogu liige, mis võttis vastu 1938. aasta põhiseaduse.

Friedrich Akel oli ka Riigikogu II koja Riiginõukogu liige, kuuludes selle välis- ja riigikaitsekomisjoni.

Friedrich Akel tegevus Eesti riigi elu korraldamisel ja juhitimisel algas juba aastal 1922, sestap määratigi talle 1938. aastal alaline pension.

Sapere aude - söanda olla arukas!

- III Regali:
- 80.) Der Große Brockhaus - Ausgabe 1929 I - XX B
 - 81.) Rembrandt Gemälde
 - 82.) Im Kampf gegen den Bolschewismus - Awoloff
 - 83.) " " " "
 - 84.) Eduard VII., der König - Sidon Lee
 - 85.) Entstehung des modernen Frankreich - Taine I B
 - 86.) " " " " " II B
 - 87.) " " " " " III B
 - 88.) " " " " " IV B
 - 89.) Lenin und Gandhi - Fulljap, Miller
 - 90.) Napoleon, die Memoiren seines Lebens I B - VII B
 - 97.) Geschichte Russlands - Brückner I B
 - 98.) " " " II B
 - 99.) Katharina II. - Blibusow I B
 - 100.) Deutschland und Europa - Stieven
 - 101.) Das Deutschländerbuch - Blücher
 - 103.) Erinnerungen und Dokumente - Max v. Baden.
 - 104.) Memoiren und Dokumente - Wilson III B
 - 105.) Als politischer General im Osten - v. d. Goltz
 - 106.) Stresemann - Bauer
 - 107.) Schweden und Finnland - Tetzner
 - 108.) Aus seinem Leben - W. Hippelburg
 - 109.) Gedanken und Erinnerungen - Bismarck
 - 110.) Mein Leben - Trotzki
 - 111.) Russen über Russland - malnik
 - 112.) Svinhuswaut Finnland - Räikkönen
 - 113.) Von Versailles zur Dreikönigskreis - Rheinbaben
 - 114.) Von der Weimarer Republik - Goebbels
 - 115.) Es war ein Deutschland - Sieburg.
 - 116.) Politische Schreibblätter - Lemhoff
 - 117.) Von Versailles nach Versailles - Harren
 - 118.) Der Russische Zarenhof - Sehne
 - 119.) Ferdinand von Bulgarien - Wadol
 - 120.) Geschichte des Deutschen Reiches - Stieven.
- V Regali:
- 121.) Ist wirklich Friede - George
 - 122.) Die Weltkrise 1916-1918 Churchill I B
 - 123.) " " " " " II B
 - 124.) Memoiren - Poincaré I B
 - 125.) " " " " " II B
 - 126.) Mein Kampf - Hitler
 - 127.) Der Aufstand der Nationen - Benes
 - 128.) Ein Jahr Nationalsozialismus - österreichisch
 - 129.) Im Dunkel der Europäischen Geheimdiplomatie I B
 - 130.) " " " " " II B
 - 131.) Deutschland, Frankreich, England - Harden
 - 132.) Weltgeschichte der Gegenwart - Freudenthal I B
 - 133.) Zehn Jahre Versailles - Schnee, Draeger I B
 - 134.) " " " " " II B
 - 135.) Die wirkliche Lage in Russland - Trotzki
 - 137.) Das Bauernturntum - Barres
 - 138.) Die Freiheit der Freiheit - Carlyle
 - 139.) Deutsche Geschichte - Kaemmerer I B
 - 140.) Viscount D'Abernon - Memoiren I B
 - 141.) " " " " " II B
 - 142.) Neue Wege zur Klärung der Kriegsschuld - Heyrowsky
 - 143.) Die Stabilisierung der Mark - Schacht
 - 144.) Der Untergang einer Nation - Guday
 - 145.) Die Geschichte der U-Boote - Guday
 - 146.) Vom Kriege - Clauswitz
 - 147.) Beden und Aufsätze zur Geschichte und Politik - Haller
 - 148.) Gedanken eines Staatsmanns - Harriet
 - 149.) Geschichte Münchens - Kempf
 - 150.) Diplomatie und diplomatische - Diplomaticus
 - 151.) Volk Jenseits der Grenzen - Jahn
 - 152.) Vor kommenden Kriegen - Kenworthy
 - 153.) Gesetz und Ehre - Pilsudski
 - 154.) Stresemann - Rheinbaben
 - 155.) Mein Kampf - Hitler
 - 156.) " " " " " II B
 - 158.) Großbritanniens Kampf um Ägypten - Newman
 - 159.) Unter dem Sowjetstern - Popoff
 - 160.) Politische Briefe - Ruthenau
 - 161.) Politische Geschichte Finnlands - Schybergson
 - 162.) Geschichte Russlands 1878-1918 Hedenstrom
 - 163.) Das Recht der jungen Volker - Bruck.

Friedrich Akel oli bibliofiil
(osa tema raamatukogu nimekirjast ja ekslibris).

Perekonna albumist ...

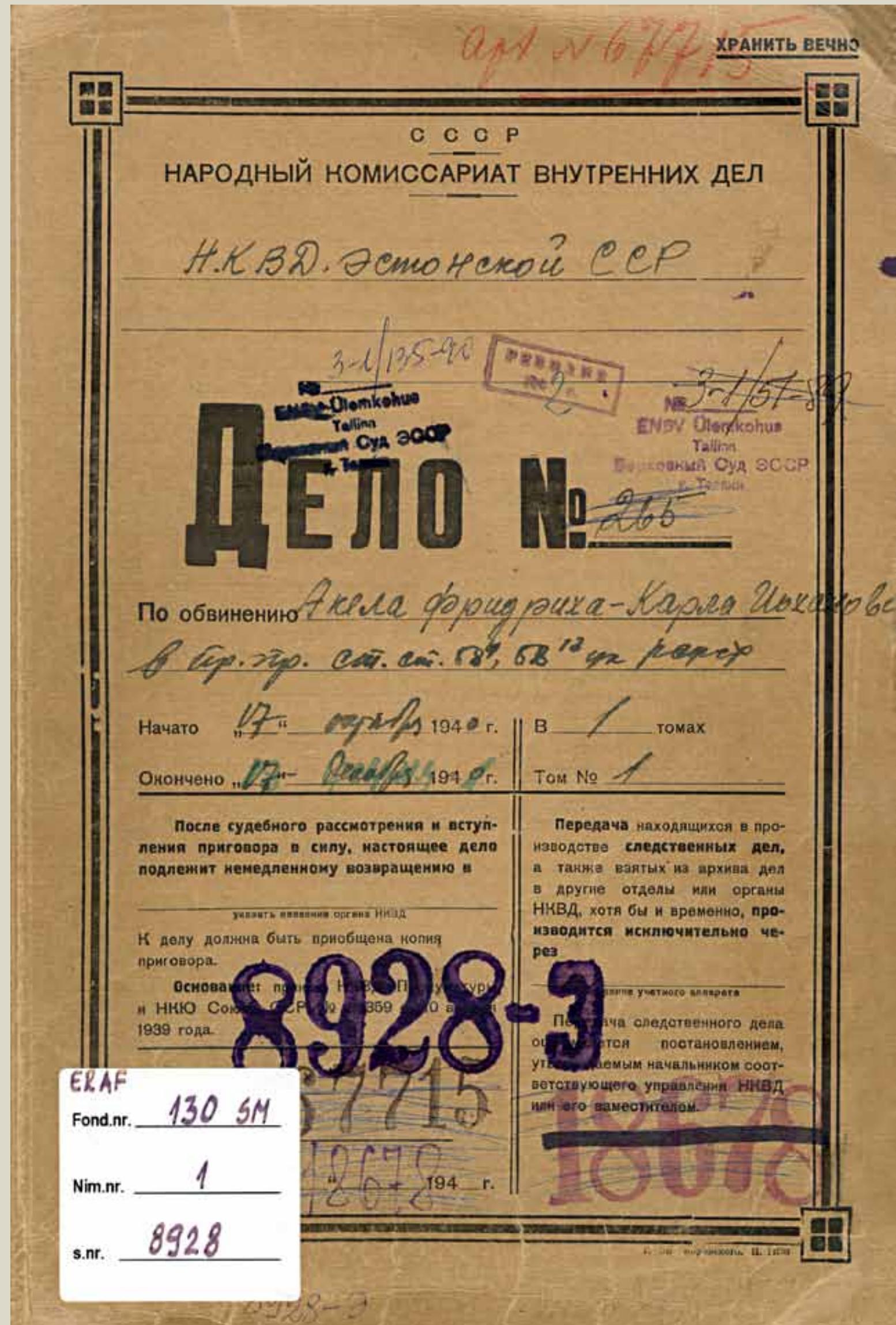
Abikaasa Adele Akel künditati 1941 ja suri Siberis 1944.

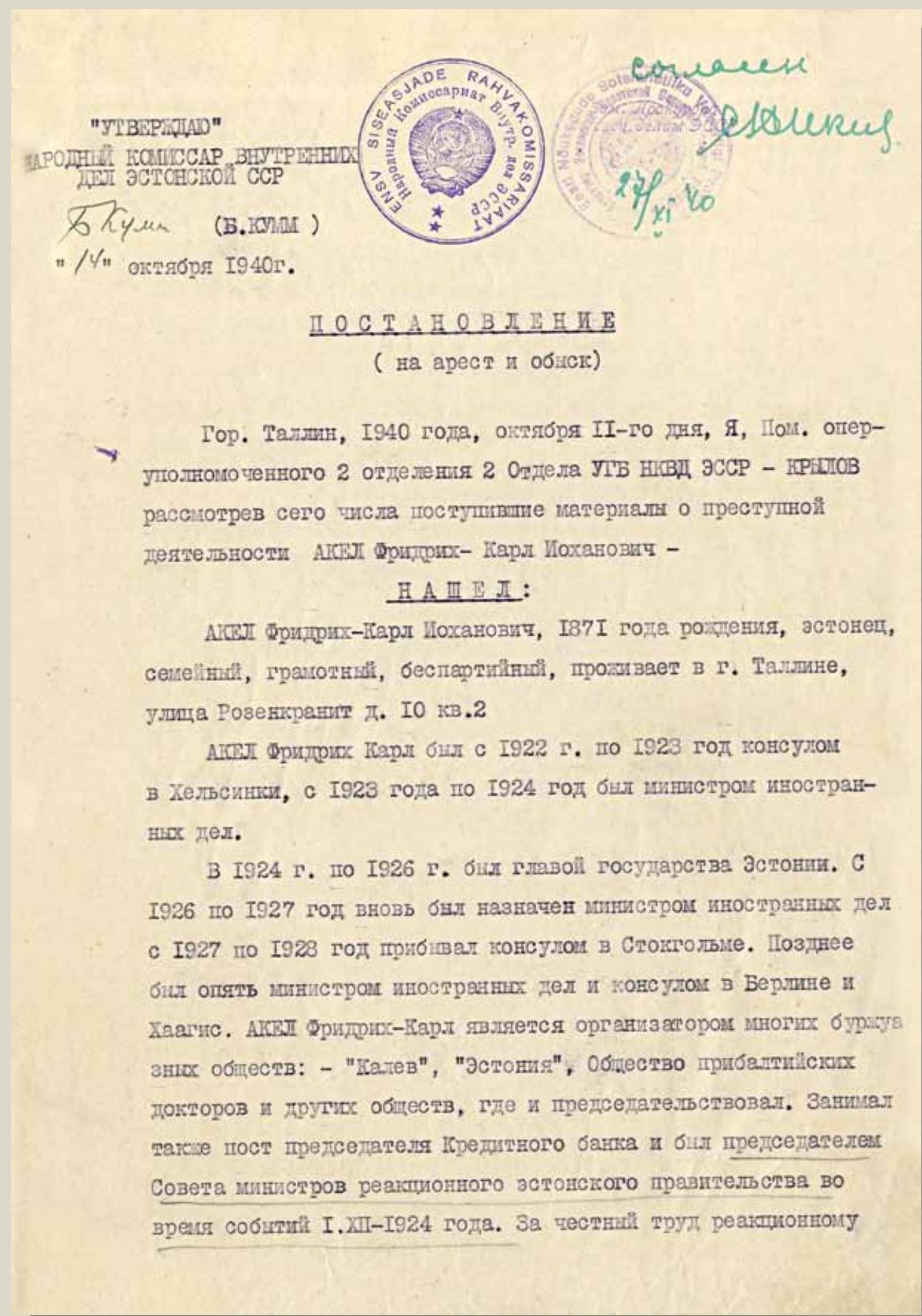
Diplomaadi tütar Asta Stockholmis ja Berliinis.
Asta Treude künditati 1941 ja viibis Siberis 17 aastat. Friedrich Akel poeg Friedrich suri Gulagi vangilaagris 1942.

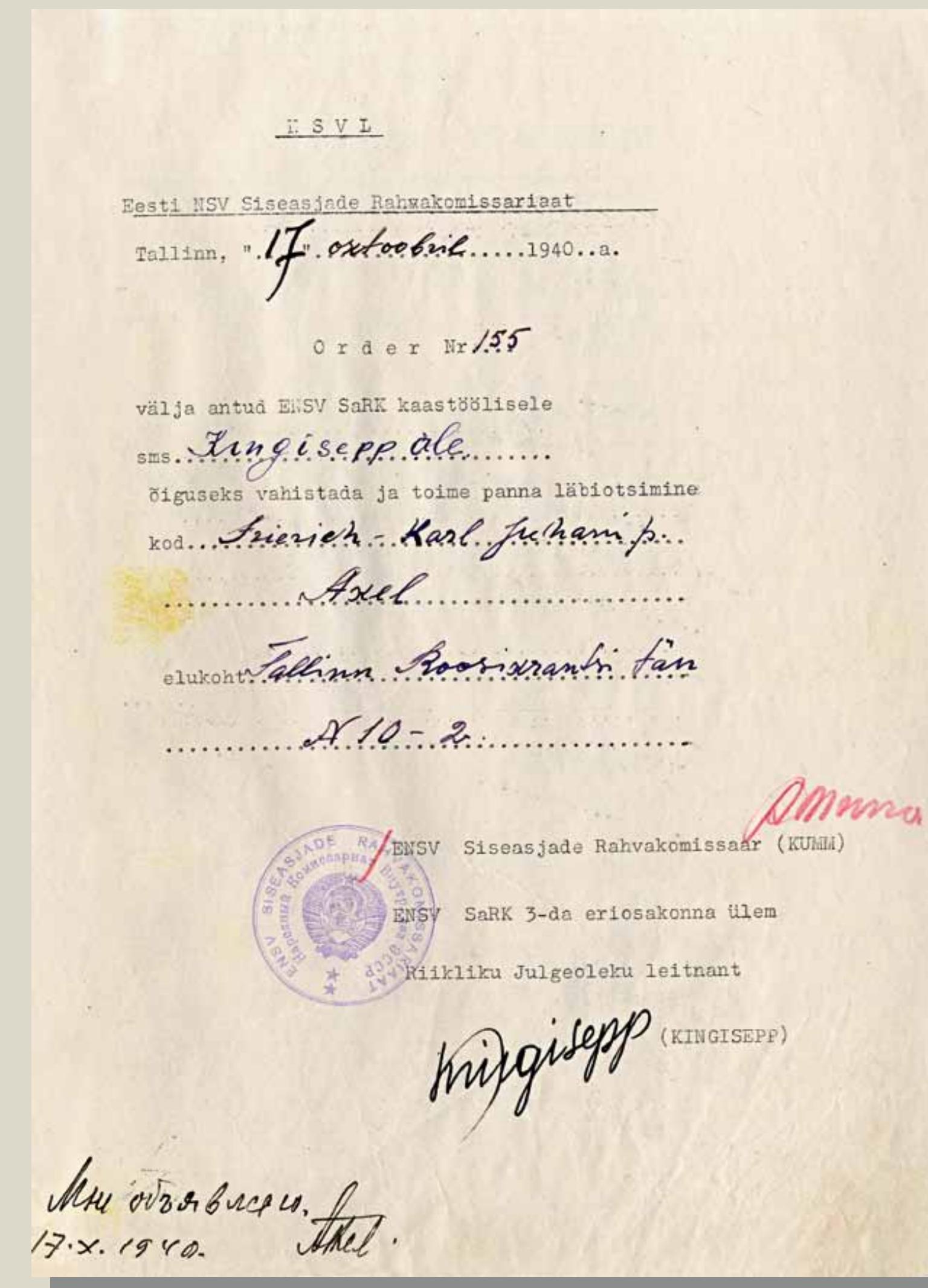
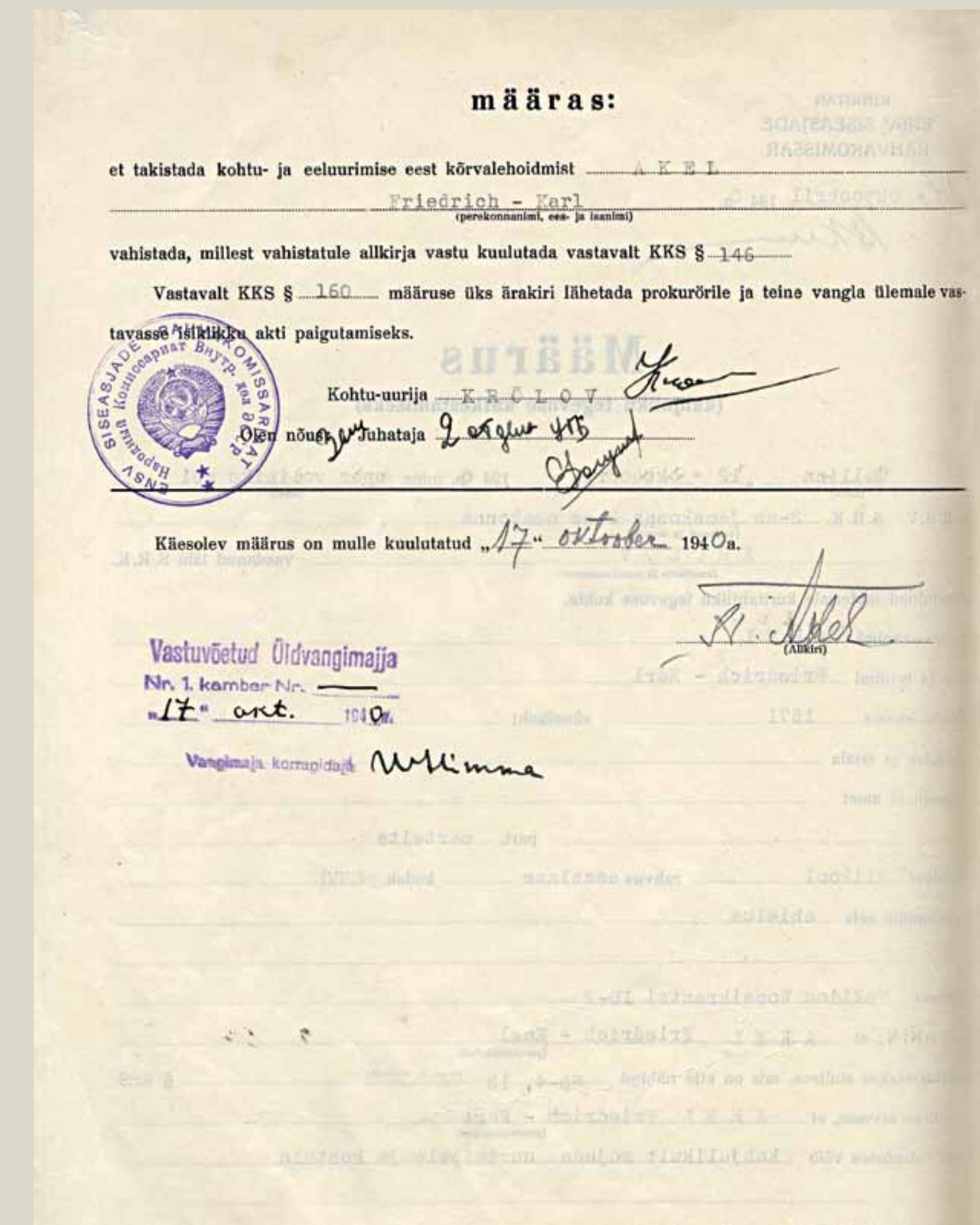
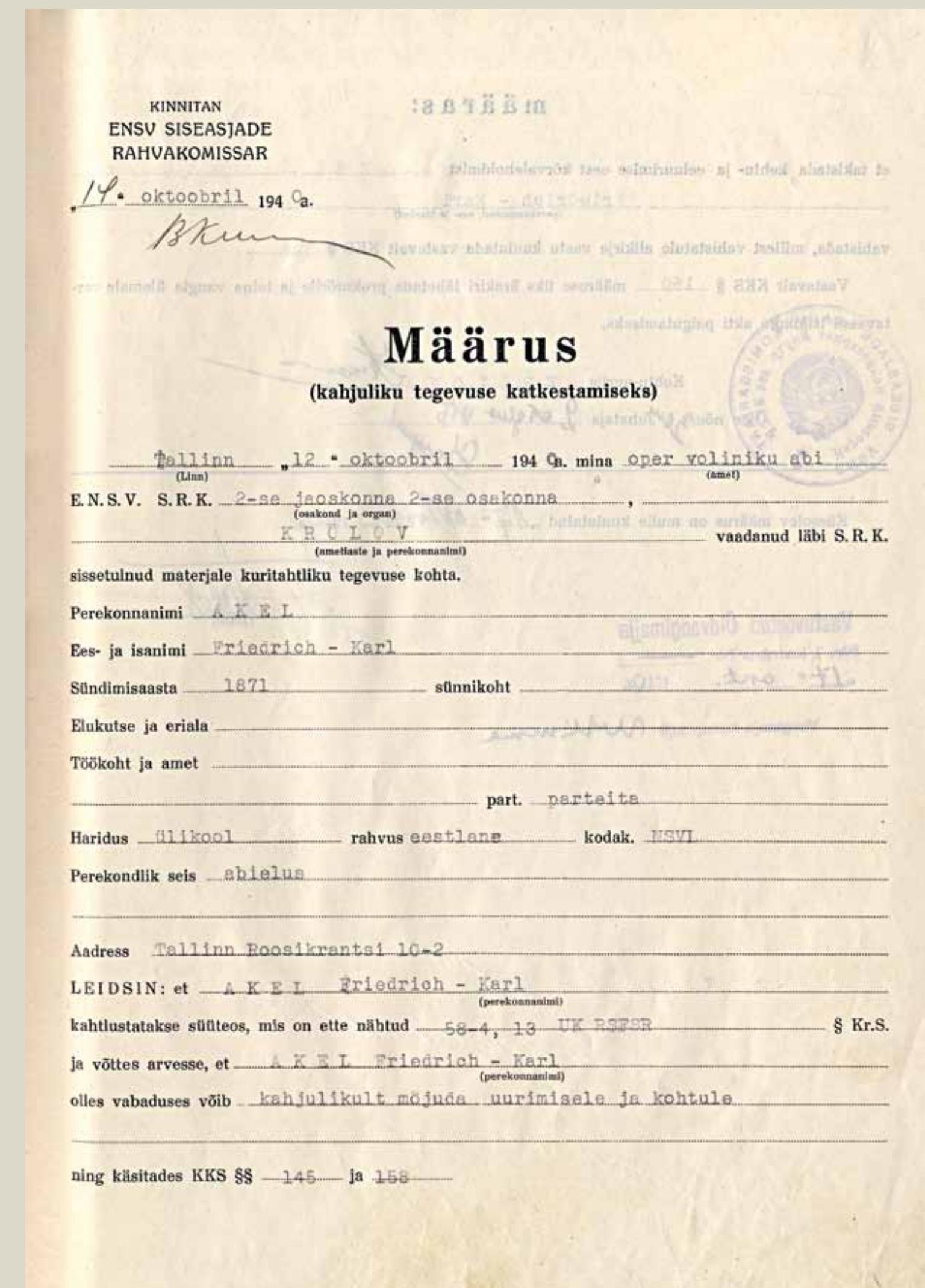
Repressioonidest pääsesid vaid türed Lia ja Vilma, kes elasid Rootsis.

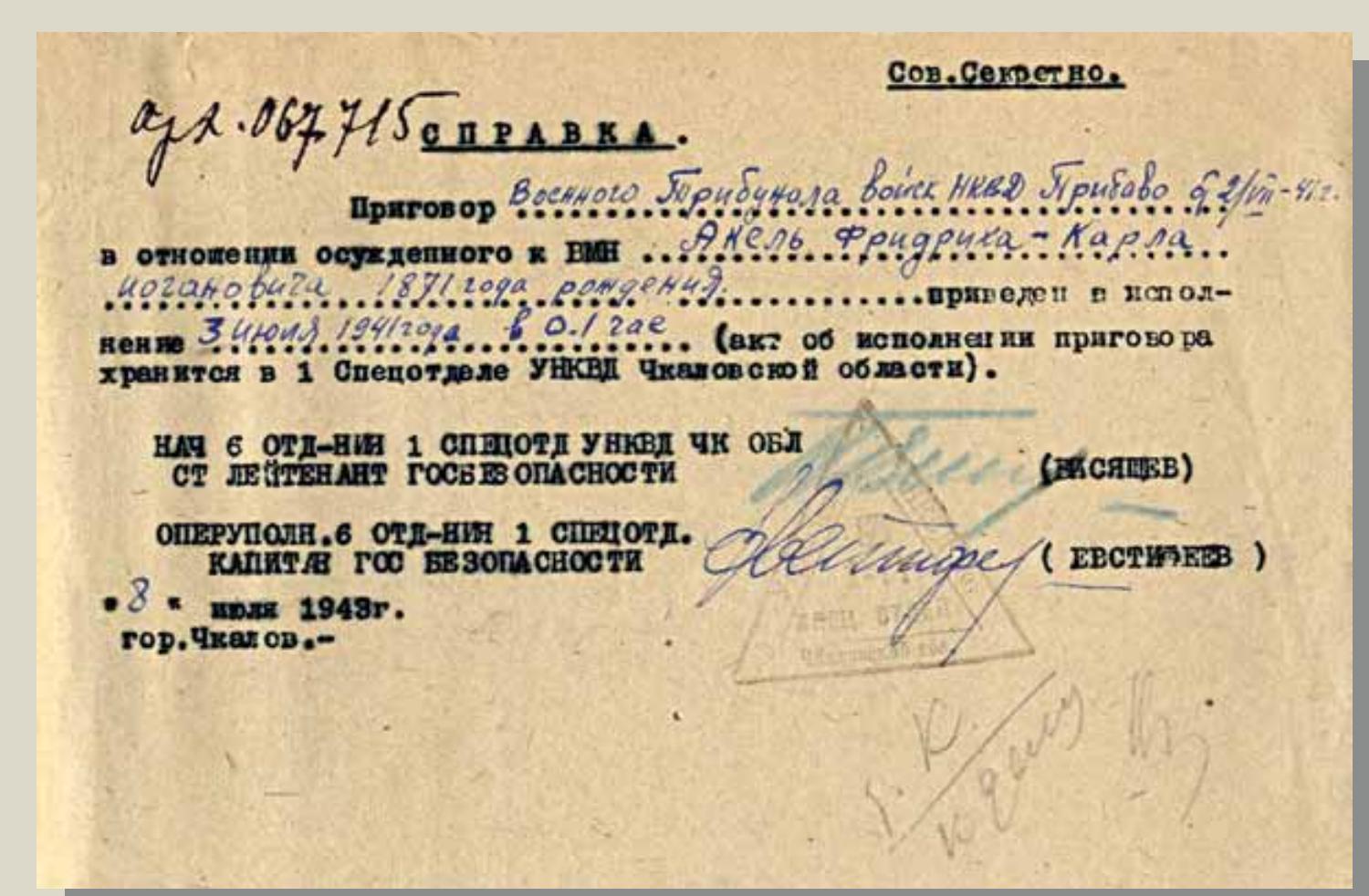
Friedrich Karl Akel arreteeriti 17. oktoobril 1940.

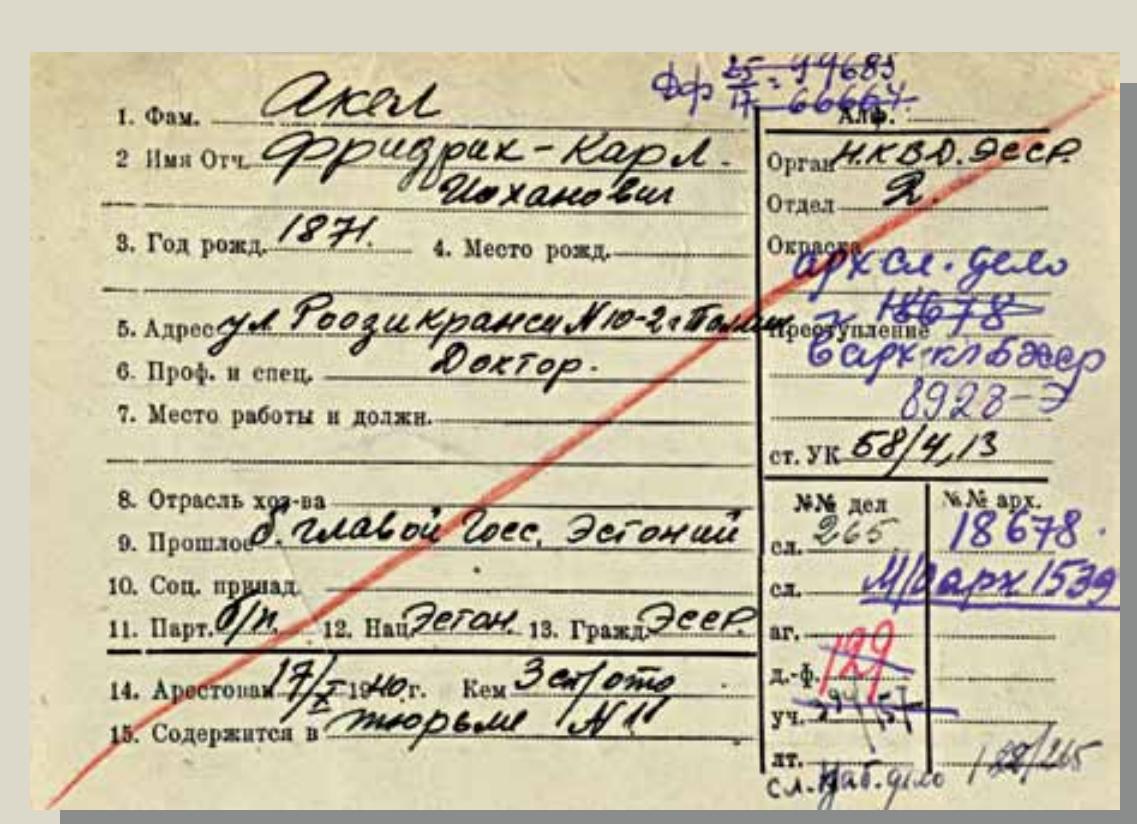
Tallinna Üldvangimajas nr 1.

Friedrich Akeli vahistas ja otsis korteri läbi riikliku julgeoleku leitnant Sergei Kingissepp (Viktor Kingissepa poeg).

NKVD teatis: Balti sõjaväeringkonna sisevägeade sõjatribunal mõistetud surmaotsus on täide viidud kell 1 öösel 3. juulil 1941.

Friedrich Akeli kaart ENSV Siseministeeriumi poliitvangide kartoteegist.